

Božič-praznik ubogih in pozabljenih

Zunanje okoliščine Gospodovega rojstva, kot jih opisuje Sveto pismo nove zaveze, so bile na moč skromne, z današnjim jezikom bi rekli, da se je vse dogajalo na robu družbe. Poglejmo, kako jih slika evangelist Luka: »Prav v tistem kraju so pastirji prenočevali pod milim nebom in se čez noč vrstili na straži pri svoji čredi. Gospodov angel je stopil k njim in Gospodova svetloba jih je obsijala, da so se zelo prestrašili. Angel pa jim je rekel: "Ne bojte se! Glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudi. Danes se vam je v Davidovem mestu rodil Zveličar, ki je Kristus Gospod. Po tem znamenju ga boste spoznali: našli boste dete, povito v plenice in položeno v jasli."«

Pomenljivo dogajanje, ki je preobrnilo tok zgodovine, se je odvijalo torej med preprostimi in revnimi ljudmi, med pastirji, ki so jih takrat nasplošno zaničevali. Vendar je značilno, da evangelist nagovarja v svojem sporočilu »vse ljudi«, ne le odličnike, kar daje novo vrednost dostojanstvu človeške osebe, o čemer danes tako radi govorimo in razpravljamo. V duhovnem oziroma ožje verskem pogledu doživljamo Božič kot praznik Gospodovega rojstva, tj. božjega učlovečenja, kar so krščanske Cerkve s posebej slovesno liturgijo podoživljale že v najstarejših časih in kar se je ohranilo do naših dni. Kasneje pa je zunanje praznovanje Božiča pridobivalo še nove prvine, saj verne in neverne združuje danes predvsem kot intimen praznik družine. Žal pa smo prav v Evropi, tj. na tistem kontinentu, kjer se je krščanstvo najprej razširilo, priča sprevrženim oblikam praznovanja, ali pa tega praznovanja navidez sploh ni, ker ga ne dopušča oziroma ga omejuje državna oblast.

Če se v teh dneh sprehajamo po ulicah evropskih mest ali sledimo televizijskim oddajam, se zdi, da služi Božič le kot pretveza za vzbujanje nakupovalne mrzlice sodobnega potrošniško usmerjenega človeka, potovalne agencije za to priložnost vabijo v draga zimskošportna središča, mestne uprave kar tekmujejo, katera se bo bolj izkazala z razkošno razsvetljavo in okrasom. Reklamirane so torej vrednote, popolnoma nasprotne tistim, o katerih v preprostih besedah govori evangelij. Zdi se, da bi morali v tej smeri razmišljati, ko opredeljujemo svoj odnos do načina praznovanja Božiča, pri čemer ne gre le za morebitno obujanje spominov na mladost in takratna obdaro-

dalje na 2. strani ■

SNEG NA KRASU

(foto Mario Magajna)

**Naročnikom, bralcem,
sodelavcem,
ter vsem Slovencem
želi vesel božič in uspehov
polno v letu 1986**

NOVI LIST

Smo po 40 letih zreli za dialog?

Poslavljam se od leta 40-letnic. V njem smo se spomnili 40-letnice obnove slovenskih šol, časopisov, gledališča, ustanovitve slovenske radijske postaje in še česa. Bili so to začetki novega življenja po strahotah drugega svetovnega spopada in po daljšem temnem obdobju, v katerem so obsežni deli slovenskega naroda in posebej Primorska bili obsojeni na narodno smrt.

Upi, ki so pred 40 leti vodili obnovitelje našega narodnega življenja v teh krajih, se niso v celoti uresničili, začeni s tistim, da bi primorski Slovenci v celoti prišli pod streho slovenske države. Po 40 letih moramo celo ugotavljati, da niti kot pripadniki manjšinske narodne skupnosti ne uživamo vseh tistih pravic, ki bi nam kot takim pritokale in ki so nam bile obljubljene.

In vendar, ko bi danes presojali stanje, v katerem se Slovenci v Italiji nahajamo, bi se ne smeli ustavljati zgolj ob negativnih ugotovitvah. Vsem neuspehom in

Zaradi božičnih in novoletnih praznikov bo prihodnja številka Novega lista izšla v četrtek, 9. januarja 1986.

Uredništvo in uprava

razočaranjem navkljub po 40 letih še obstajamo in kažemo tudi določeno življenjskost. Recimo na gospodarskem področju. Ni dolgo od tega, kar si je naša osrednja gospodarska organizacija izdelala obsežen in razčlenjen petletni načrt, ki je že sam po sebi dokaz zaupanja v prihodnost in resnega pristopa do nje. Pozitivne premike je moč zabeležiti tudi glede na zemljepisni obseg našega obstoja. Zadnja leta smo pričali prebujanju Beneške Slovenije, za katero je še nedavno kazalo, da je obsojena na počasno, a gotovo in dokončno odmrtje od slovenskega narodnega telesa.

Mimo konkretnih rezultatov, do katerih bi nas privedlo presojanje stanja naše skupnosti po področjih in območjih, pa velja opozoriti, da so merila in splošno vzdušje, ob katerih bi danes to počeli, dokaj različna od onih, ki so prevladovala pred 40 leti. Predvsem je treba danes računati z dejstvom, da smo se »sprijaznili« s statusom narodne manjšine. Komu še pride na misel, da bi se zavzemal za premikanje državnih meja? Ubirati skušamo drugačna pota, ki naj bi nas privedla do istega ali vsaj podobnega cilja, se pravi do življenjske povezanosti z matičnim telesom, takšna, kakršna jih načrtuje zamisel o enotnem slovenskem kulturnem prostoru oziroma o Zedinjeni Sloveniji. Gre za idejo, ki se ujema tudi z duhom časa, v katerem človeške odnose vse bolj uravnavajo »informacijski« in vse manj »materialni« sistemi.

»Sprijaznjenje« s statusom narodne manjšine nam olajšuje tudi zavest, da takšen položaj ni kdovekako izjemen in niti tako zgodovinsko brezperspektiven, kot je še nedavno bilo prevladujoče mnenje. Prav na najbolj razvitih predelih sveta je v teku pravi prepoved manjših in manjšinskih, celo zatrtih narodnih in etničnih skupnosti.

Pri ugotavljanju obrisov splošnega vzdušja, ki zaznamuje naš čas za razliko od onega izpred 40 let, moramo omeniti še zadevo, ki je v dobršni meri specifična naše zgodovinske danosti. Leto 40-letnic resda ni prineslo slovesne in formalne »narodne sprave«, a ni mogoče zanikati, da je bil storjen marsikateri bistven korak v tej smeri. Tu ne mislimo le na pobudo slovenske Cerkve, ki se je za takšno spravo izrecno zavzela, ne da bi naletela na resnejše težave, kar je po svoje pomenljivo, marveč tudi na dogodke, kot je bil nastop predstavnikov vseh komponent Slovencev v Avstriji in Italiji v skupščini SR Slovenije letošnjega oktobra.

Ti in še drugi pomembni premiki omogočajo in celo narekujejo, da bi Slovenci v Italiji nanovo premislili svoj položaj in hotenja ter preverili oblike svojega organiziranega življenja. Res je, da to v nekem smislu neprenehoma počenjamo, a vendarle v ožjih krogih oziroma ločeno po podobno usmerjenih skupinah in organizacijah, npr. na Dragah, na občnih zborih Slovenske skupnosti, Slovenske kulturno gospodarske zveze ipd. Praviloma zmoredno skupne nastope le navzven, pa naj bo to na obiskih pri osrednjih slovenskih, jugoslovanskih in italijanskih oblasteh ali pa ob redkih priložnostih, kot so konference o manjšinah. Gre za nastope, ki so sicer skupni, a ne enotni, niti v tisti meri, ki bi jo tako rekoč terjale stvari same. Naše ravnanje nemalokrat odgovarja pravilom, ki ne ustrezajo več dejanskim razmeram in razmerjem, tako da često izpade kot votla obrednost in je seveda neučinkovito.

Stvari bi se lahko veliko spremenile že s tem, da bi začeli o njih skupno in odkrito razpravljati, recimo na kaki konferenci o naši manjšini, ki bi jo skupno priredile vse njene bistvene komponente. Vtis imamo, da so razmere po 40 letih za kaj takega dozorele.

M. B.

PAPEŽ IN BALTSKI ŠKOFJE

Papež Janez Pavel II. je te dni sprejel v zasebni avdienci tri škofe, ki živijo v baltških deželah Sovjetske zveze in ki so se bili udeležili nedavne škofovske sinode v Rimu. Dva papeževa osebna gosta prihajata iz Letonske, tretji pa iz Litve. Eden med njimi, letonski kardinal Vaivods, je star 90 let in je apostolski administrator v glavnem mestu Rigi. Ni znano, o čem je tekel pogovor v Vatikanu.

WALESA SE JE POKLONIL ŽRTVAM NASILJA

Lech Walesa, voditelj razpuščenega poljskega svobodnega sindikata Solidarnost, se je 16. t.m. poklonil spominu žrtev nasilja pred 15 leti v Gdansku. Ponesel je cvetje pred spomenik, ki stoji pred ladjedelnico in ki je bil postavljen pred petimi leti. Spremljala sta ga lahko še dva prijatelja; vsem ostalim, tudi zahodnim časnikarjem, je policija prepovedala dohod.

Pod Nabrežino

(foto Mario Magajna)

Walesa bi se moral prav ta dan javiti sodnim oblastem v Olsztynu, kakih 120 kilometrov od Gdanska. Tja so ga pozvali, ker je bil kritiziral nastopanje policije v zvezi s smrtjo študenta Antonoviča pred mesecem dni. Walesa je povedal, da je sodni poziv prav na to obletnico žaljiv, pripomnil pa je še, da se tudi sicer ne bo javljal na policiji in sodiščih, kar je bil že vnaprej javno napovedal. Nobelov nagrajenec za mir je nato izrekel prepričanje, da boj za pravico nima izgledov v nasilnih nastopih, saj ima ena stran le razorožene ljudi, druga pa tanke. Značilno pa je, da so se spominu pobitih delavcev pred 15 leti v Gdansku poklonili tudi predstavniki nekaterih organizacij, ki jih ima režim za svoje.

Božič - praznik ubogih in pozabljenih

■ nadaljevanje s 1. strani

vanja pod dreveščkom, temveč za konkretno dogajanje, tukaj in zdaj. Kristjani so prepričani o božji navzočnosti v svetu, kar daje rojstvu v betlehemski votlini nove in globlje razsežnosti, to versko izhodišče pa naj bi bilo temelj tudi njihove zemeljske akcije. Ob vsem tem skrb za tiste, ki so kakorkoli prizadeti, tj. duhovno ali gmotno, gotovo ne more biti na zadnjem mestu. Pisatelj Ivan Cankar je človekovo prvinško hrepenenje ob Kristusovem rojstvu takole izrazil: »Napotila so se k njemu tiso-

čera užaljena, ranjena srca. Vsi ubogi, zaničevani, zavrženi so se napotili, brezkončna procesija je bila. Vsi tisti, ki jih je bilo življenje s trdo pestjo, so odprli trudne oči in so vzdignili ranjene ude, šli so in so mu nesli srca naproti. Križani Človek je sprejemal vse, na nikogar ni pozabil, ki se mu je približal, vsem je delil dragocene darove. In bili so mu hvaležni in so zaupali vanj.«

Vsem, ki kakorkoli trpijo ali so pozabljeni, tem naj velja naša misel ob letošnjem Božiču.

Zanimivi predavanja na univerzi v Vidmu

Na Inštitutu za vzhodnoevropske jezike in književnosti videmske univerze sta bili v preteklih tednih zanimivi predavanja.

Četrtega decembra je kot gost oddelka za slovenski jezik in književnost na fakulteti za tuje jezike predaval dr. Jože Koruza, redni profesor za sodobno dramatiko na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani. Predavatelj je slušateljem slovenistom in številnim gostom predstavila predstojnica oddelka za slovenski jezik in književnost prof. Neva Godini. Prof. Koruza je

prikazal predvsem razvoj slovenske dramatike od leta 1945 dalje ter navedel pomembnejše mejnike tega obdobja, podrobno spregovoril o sodobnih odrskih delih in njihovih avtorjih, ki ustvarjajo tako v osrednji Sloveniji kot v zamejstvu in v celotnem jugoslovanskem območju. Po predavanju se je razvila živahna razprava o slovenski dramatikski spleh, o zamejski pa še posebej.

Enajstega decembra pa je nastopil kot gost Inštituta za slovanske jezike in književnosti prof. Milko Matičetov, dolgoletni član SAZU, narodopisec in strokovnjak za rezijansko in benečansko ljudsko izročilo. Predavatelj je zelo številnemu občinstvu — med katerimi smo opazili vidne strokovnjake, ki se ukvarjajo z Rezijo in njenimi problemi, univerzitetne profesorje in mnogo kulturnih delavcev in duhovnikov iz Benečije — predstavil predstojnik Inštituta za vzhodnoevropske jezike in književnosti prof. Ivanov. Prof. Matičetov je govoril o rezultatih dosedanjih raziskovanj o Reziji in prikazal raziskovalno delo od prvih začetkov in prvih skromnih poročil o Reziji do današnjih dni, ovrigel včasih z nje lastno pikro polemično žilico nekatere nesprejemljive trditve o Rezijanih, o njihovem jeziku in izvoru, o njihovem ljudskem izročilu, ki je še tako bogato, zanimivo in pristno slovensko.

s+r

Čez šest mesecev bo postal veljaven v Italiji zakon, po katerem bo pri vožnji z motornim kolesom obvezna čelada.

Milovan Djilas je bolan

Milovana Djilasa, vodilnega predstavnika jugoslovanske opozicije, je 13. t. m. zadela srčna kap, vendar kljub temu ni v smrtni nevarnosti. Zdravniki izjavljajo, da je pacientovo splošno stanje sorazmerno dobro. Djilas, ki je star 74 let, je v bolnišnici na Dedinju pri Beogradu; številni glasovi vedo povedati, da mu nudijo v vseh ozirih najskrbnejšo pozornost in nego. Če ne bo prišlo do komplikacij, se bo lahko vrnil domov čez dva tedna. To je povedala Djilasova žena, ki je bila zelo nejevoljna zaradi pretirano alarmantnih govoric o pacientovem zdravstvenem stanju. Ogorčena je bila, da so nekontrolirani glasovi omenjali že kar nastopajočo smrt, pri tem pa se taki sejalcji novic niso pozanimali pri najožjih svojcih. Djilas, ki je star 74 let, je pred nedavnim zbolel za vnetjem rebrne mrene in to je še dodatno zrahljalo njegovo ne prav trdno zdravje.

Milovan Djilas je bil, kot je to splošno znano, ena izmed vodilnih osebnosti med vojno in tudi več let po njej. Kasneje pa je postal kritičen do režima in je to najprej izpovedal v znani knjigi Novi razred. Zaradi tega in še drugih konfliktov z oblastmi je moral prestat skupno devet let zapora.

DVOJEZIČNA POROKA NA SARDINIJI

V občinskih uradih v Cagliariju je bila danes prva dvojezična civilna poroka na Sardiniji.

Novoporočenca pripadata Sardinski akcijski stranki, ki zagovarja avtonomijo otoka. Pristojni funkcionar je zaradi tega zastavil moškemu naslednje vprašanje: »Olis Pigai commenti sposa tua Mariadda Perra?«. To pomeni: »Ali hočeš vzeti za zakonito ženo Mariello Perra?«.

Poroka je bila najprej v italijanščini. Sardinski avtonomisti zahtevajo dvojezičnost za ohranitev svoje kulturne istovetnosti.

Po poročnem obredu je funkcionar izrekel novoporočencema naslednje voščilo: »Deu si auguru cent'annusu e chi custa felicitadi no a essi scetti po moi ma si po tutta su vida«. To pomeni: »Želim vam sto let blaginje in vaša sreča naj traja vse življenje«.

Prihodnje leto bo na Sardiniji manjšinska konferenca, ki bi po prejšnjem načrtu morala biti v Trstu.

KOMUNISTI IN GLOBALNA ZAŠČITA

Deželno tajništvo Italijanske komunistične partije je objavilo izjavo v zvezi s problemi, ki nastajajo ob pripravah na izdelavo globalnega zaščitnega zakona za slovensko narodnostno skupnost v Italiji. Deželno tajništvo naglašja, da je problem globalne zaščite na sporedu parlamenta in vlade že nad 15 let. Rečeno je dalje, da je Komunistična partija resno zaskrbljena ob pojavih čudnega vznemirjenja, ki ga kažejo nekatere vladne stranke v zvezi s tem problemom. Strankino tajništvo naglašja, da bi bilo zdaj v resnici potrebno resno prizadevanje za izpeljavo zaščitnega zakona, v skladu z duhom in določili italijanske ustave.

ODPUSTKI PO RADIU IN TELEVIZIJI

V Vatikanu so objavili poseben papežev odlok, po katerem bodo verniki pod določenimi pogoji lahko deležni popolnega odpustka tudi med papeževimi slovesnimi podelitvami po radiu oziroma po televiziji. Prvič se bo to lahko zgodilo že na letošnji božični dan opoldne. Ze omenjeni pogoji pa so naslednji: vernik mora biti prej spovedan in obhajan ter mora moliti po papeževih namelih; poleg tega bo odpustek po radiu ali po televiziji veljaven le, če je vernik resno zadržan doma in torej ne more v cerkev. Vatikanski radio je v svojem komentarju še pripomnil, da mora biti vernik ob sprejemu popolnega odpustka v miru s svojimi bližnjimi.

Pred 25 leti je umrl dr. Jože Bitežnik

Dr. Jože Bitežnik

Bitežnik, slovenski primorski politik, organizator, profesor na po drugi svetovni vojni obnovljenih slovenskih šolah in naš urednik za Goriško.

»Pol stoletja njegovega dela je bilo tesno povezanega — je ob njegovi smrti napisal zdaj že pokojni prof. Rado Bednarik — z zgodovino rodu ob Soči in Adriji. Takrat, po prvi svetovni vojni, v najhujših časih terorja na Goriškem, je z neustrašnim pogumom branil in bodril naše ljudi, vztrajal na postojanki in gradil naš narodni dom. Razsikal je zaklade svojega srca in duha do zadnjega, nazadnje naši mladini.«

Četrto stoletja je minilo od smrti dr. Jožeta Bitežnika, a kdor ga je poznal, ima še vedno živo pred seboj njegov lik, saj je bil markantna osebnost, mož kremenitega značaja, srčno dober in izredno marljiv. Še danes imamo pred očmi njegove na roko pisane prispevke, ki jih je vsak teden — točen kot ura — pošiljal iz Gorice v našo tržaško uredništvo in v katerih je s tankim posluhom beležil dogajanje na Goriškem.

Njegova nenadna smrt — poslovil se je od tega sveta, ko še ni dopolnil 70 let starosti — je pomenila hudo udarec za naš list, ki je izgubil dragocenega sodelavca, modrega svetovalca in iskrenega prijatelja. Ob 25-letnici smrti se ga zato s hvaležnostjo spominjamo.

15. občni zbor SKGZ

»Zahtevamo sodoben zakon, ki nam bo v vseh treh pokrajinah jamčil pravice in zagotavljal nemoten razvoj« — s temi besedami je Boris Race končal predsedniško poročilo na 15. občnem zboru Slovenske kulturno-gospodarske zveze v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu. Iz njegovega govora odmeva zaskrbljenost slovenske manjšine v Italiji spričo velike zamude v uresničevanju zakonske zaščite slovenske manjšine, ki se kljub obljubam in številnim zakonskim osnutkom in predlogom ne more premakniti z mrtve točke. Pojavljajo se nove ovire, zastoji, pomisleki in zavlačevanja, ki so v neposredno škodo manjšini, a negativno obremenjujejo tudi odnose med manjšino in večino. Uvodoma se je Race spomnil besed, s katerimi je pred dvema letoma končal svoje poročilo na zadnjem občnem zboru Zveze, ko je izrazil trdno upanje, da se bo naslednji občni zbor gotovo odvijal v ugodnejšem razpoloženju, nekako že pod okriljem zaščitnega zakona.

Ob takem uvodu ni moglo biti poročilo optimistično. In res je predsednik Boris Race podal zgodovinski pregled problemov, ki so povzročili medtu živečima narodoma nerazumevanje in sovražstvo, ki je bilo povezano tudi z ekspanzionističnimi težnjami nekaterih držav, kar pa danes nima nobenega pomena več. »Nova situacija, ki je nastala — je dejal Race — izključuje kakršnokoli izkoriščanje manjšin za napadalnost, za poravnanje računov in za premikanje mej!« Zato naj bi se politika Italije do manjšin prilagodila novemu položaju v smislu besed predsednika republike Cossige »da se bodo narodne manjšine čutile doma«. Race je med drugim ponovno branil osnovno stališče slovenskih manjšinskih predstavnikov, naj bo celotna manjšina deležna enakih pravic ne glede na zgodovinsko preteklost. Govorec o Slovencih iz videmske pokrajine je Race poudaril, da je »edina njihova posebnost v tem, da njeni pripadniki — razen danes že številnih izjem — ne poznajo knjižnega jezika, a to ne po lastni krivdi, temveč zato, ker jim oblasti niso hotele nuditi izobraževanja v materinem jeziku«.

SEDMA OBLETNICA »VESELE POMLADI«

Pevska skupina Vesela pomlad z Opčin je 14. t.m. proslavila sedmo obletnico obstoja in delovanja. Za to priložnost je bil v Finžgarjevem domu koncert za starše in prijatelje, sodelovali pa so otroški in mladinski zbor Vesela pomlad ter dekleška skupina, ki se vzporedno razvija iz prvotnega pevskega jedra. Sodeloval je tudi ansambel Zvezde. Ob jubileju so predstavniki staršev izrekli zahvalo ustanovitelju in dirigentu Francu Pohajaču in pa Luciji Čač, ki pomaga pri strokovnem vzgajanju mladih pevcev. Slednjim so razdelili diplome za neprekinjeno članstvo vseh sedem oziroma šest ali pet let.

Zbor Vesela pomlad je v minulih dneh opravil uspešno gostovanje v Toskani, zdaj pa ga že čakata dva nova nastopa. Prvi bo 22. t.m. v Zgoniku, drugi pa na božični dan popoldne na tradicionalnem koncertu v openski cerkvi.

V nadaljevanju je Race govoril o posameznih problemih, ki zadevajo zakonsko zaščito in končno je ponovno poudaril, da mora »večina sprejeti manjšino kot organski del celotne skupnosti in ne kot antagonist«.

O posameznih področjih delovanja ustanov in društev, ki so včlanjene v Slovensko kulturno - gospodarsko zvezo, je nato govoril njen tajnik Duško Udovič, ki je na koncu poudaril misel, »da vse delo organizacij in članic ni in ne more biti usmerjeno v golo preživetje naše skupnosti. Razvijali se bomo — je dejal Udovič — če bomo znali pravočasno razločevati, kaj nam je v škodo in kaj v korist«.

Na občnem zboru so dopoldne še izročili priznanja ustanovam in posameznikom za opravljeno delo in zavzetost na manjšinskem področju.

PROSLAVA NA OPENSKEM STRELIŠČU

Na openskem strelišču je bila 15. t.m. spominska svečanost ob 44. obletnici mučeniške smrti Viktorja Bobka, Ivana Ivančiča, Simona Kosa, Pinka Tomažiča in Ivana Vadnala. Komemoracijo je priredila Vsedržavna zveza partizanov Italije, sodelovali pa so govornika Igor Tuta in Maurizio Pessato ter moški in ženski zbor prosvetnega društva Tabor z Opčin.

15-letnica Tržaškega okteta

Tržaški oktet je danes gotovo najboljša vokalna skupina, kar jih zmoremo v našem zamejstvu. Ta komorni ansambel pa je s koncertom, ki je bil v torek, 17. t.m., počastil svojo 15-letnico. Petnajst let namreč že vadijo in nastopajo, tako da imajo za seboj lepo število nastopov, gostovanj in turnej.

Na torkovem koncertu so se predstavili pred nabito polno dvorano Kulturnega doma v Trstu. Ob tej priložnosti pa so s pomočjo slovenskih denarnih zavodov izdali zanimivo in bogato, trojezično brošuro, ki v slovenščini, italijanščini in angleščini predstavlja delovanje, načrte, mnenja in člane Tržaškega okteta.

Sedanji umetniški vodja Tržaškega okteta je Janko Ban, poleg njega pa sodeluje tudi Mirko Slosar.

Slavnostni večer se je začel z nastopom okteta, ki je zapel Bučarjevo uglasbitev Župančičeve pesmi »Tam, kjer pisana so polja«. Sledil je slavnostni govor predsednika okteta, basista Borisa Pangerca, ki je predstavil oktetovo delovanje ob tem jubileju. Besedam je sledilo petje. Zapeli so Vrabčevo »Tolmin«, na besedilo A. Gradnika, Merkušjevo priredbo rezijanske »Da jōra ma Čanynawawa« in Coralovo uglasbitev Quasimodove poezije »Ed è subito sera«.

Jubilejni večer je bil tudi priložnost, da so se spomnili ustanovnih članov Tržaškega okteta, ki so jim ob tej priložnosti tudi podelili spominske diplome.

Večer je nato dopolnil ženski nonet »Vitra« iz Ribnice, ki je med drugimi za-

MANJŠINSKA PROBLEMATIKA V DEŽELNEM SVETU

V deželnem svetu Furlanije - Julijske krajine je bila razprava o finančnih dokumentih, in sicer o obračunu za leto 1984, proračunu za prihodnje leto in večletnem razvojnem načrtu. K razpravi se je prijavilo 32 svetovalcev, katerim gre dodati še 11 voditeljev svetovalskih skupin. Kot prvi je spregovoril komunist Bratina, ki je poudaril, da je le težko preveriti resničnost posameznih postavk v proračunu, ker ni gotovosti o skupnem številu dohodkov. Svetovalec Slovenske skupnosti Štoka je poudaril, da republiška ustava zagotavlja pravice narodnim manjšinam, kar je bilo potrjeno tudi v osimskih sporazumih, ki pa žal vsaj v svojem osmem členu niso bili izpolnjeni. Štoka je tudi dejal, da slovenska skupnost zahteva priznanje pravic, ne pa privilegije, o čemer govori desnica. Zavzel se je za pravično izvajanje dvojezičnosti in v nadaljevanju prebral izjavo slovenskih duhovnikov. Za njim je spregovoril predstavnik Liste za Trst Gambassini, ki je polemiziral s Štoko glede vseh točk zaščite slovenske manjšine, obenem pa tudi kritiziral katerokoli obliko sodelovanja v prostih conah na italijansko - jugoslovanski meji.

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu — Peterlinova dvorana — Donizettijeva ulica 3 bo v ponedeljek, 23. decembra, prikazal svoje diapozitive Zvonko VIDAU. Zbral jih je pod naslovom »Moj pogled na trekking in pot po Nepal«. Začetek ob 20.30.

pel pesem Radovana Gobca »Ave Maria« na besedilo pesnika in člana Tržaškega okteta Borisa Pangerca. Skladba je doživela svojo krstno izvedbo.

Na taki slovesni proslavi pa so prišli na vrsto tudi pozdravi in čestitke, nakar so oktetovci imenovali tri častne člane. To so prvi oktetov umetniški vodja, operni pevec Ivan Sancin, oktetov prijatelj iz Senza na pri La Speziji Paolo Bonatti in časnikar ter oktetov spremljevalec Jože Koren.

Svoj koncert je oktet zaključil z Maškovo »Mlatiči«, Maroltovo priredbo ljudske »Ljubi konja jaše« in Ježevo priredbo »Igraj kolce«.

Za nameček so dodali še znano pesem »Il Signore delle cime« in Vrabčevo »Zdravljico«.

Koncert ob 15-letnici delovanja Tržaškega okteta je bil za pevce same, njihove umetniške vodje in tudi občinstvo bogata izkušnja. Oktet je v zadnjih dneh imel zelo bogato dejavnost, čaka pa jih še nekaj nastopov, ki gotovo terjajo veliko požrtvovalnosti od pevcev in umetniškega vodje. Nedvomno Tržaški oktet z marljivim delom in izredno dobro repertoarno politiko opravlja nadvse pomembno kulturno poslanstvo med nami. Njegovo petje je vseskozi kultivirano in izbrano, temperamentno in občuteno, včasih pa je nekoliko pomanjkljivo glede homogenosti, kar pa v komornih skupinah navadno ni lahko dosegljivo, saj je težko uravnovesiti tako dobre glasove, kot so zbrani v Tržaškem oktetu.

M. T.

Obisk sovjetskega kozmonavta na liceju F. Prešeren v Trstu

V torek, 17. decembra, je v dopoldanskih urah obiskal dijake znanstvenega in klasičnega liceja France Prešeren v Trstu sovjetski kozmonavt Jurij Petrovič Artjuhin, član sovjetske delegacije, ki se te dni mudi v naši deželi in spremlja srečanja in konference, ki jih organizira Združenje Italija - Zveza sovjetskih socialističnih repu-

je opravljal tudi vlogo prevajalca. Sproti je tolmačil izjave, ki jih je šestinpetdesetletni kozmonavt Artjuhin navedel v zvezi s svojim poklicem. Artjuhin je spregovoril splošno o sovjetski »vesoljski« zgodovini, podal je lastne izkušnje o soočanju z vesoljskim poklicem znanstvenika-raziskovalca ter pojasnil namen in cilje vesoljskih poletov in astronautike nasploh.

Artjuhinovemu predavanju so sledila prosta vprašanja dijakov in prisotnih profesorjev, na katera je kozmonavt odgovarjal in skušal pojasniti ter razložiti, kolikor mu dopuščata pristojnost, morebitne dvome in nepodkovanost v vesoljskem predmetu. Posebno zanimanje je kazalo vprašanje o življenju in delovanju v vesoljski ladji, morebitnem sodelovanju ameriških in sovjetskih znanstvenikov in kozmonavtov, ter predvsem o pomenu in namenu vesoljskega raziskovanja in slikanja zemeljske površine iz satelitov v krožnem potovanju okoli zemlje. Kozmonavt Artjuhin je večkrat poudarjal nemilitaristični značaj vesoljskih poletov, pač pa strogo komercialno, industrijsko-gospodarsko in celo »ekološko« vlogo poklica, ki si ga je izbral ob vstopu v ekipo sovjetskih astronautov pred tridesetimi leti ...

M. D. L.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

NOËL COWARD

HUDOMUŠNA PRIKAZEN

Režija Dušan Mlakar

v soboto, 28. decembra ob 20.30 - ABONMA RED F - druga sobota po premieri

v nedeljo, 29. decembra ob 16. uri - ABONMA RED G - popoldan na dan praznika

ZUPNIJA SVETEGA JERNEJA
MEŠANI PEVSKI ZBOR SVETI JERNEJ
Z OPČIN

vabita na koncert

BOŽIČNIH PESMI

ki bo na Božič, 25. decembra, ob 17. uri v župni cerkvi po slovesnih večernicah.

Sodelujejo:

Mladinski pevski zbor in Dekliška skupina VESELA POMLAD - vodi F. Pohajač; Božična misel: Jelka CVELBAR; Mešani pevski zbor SVETI JERNEJ - vodi F. Pohajač. Povezovala bo Barbara Škerlavaj.

blik za vzpostavitev in krepitev medsebojnih stikov, ki naj bi se kazali predvsem v izmenjavi obiskov ter sodelovanju na kulturno-gospodarskem področju in iskanju skupnih povezovalnih točk teh dveh dežel. Združenje Italija - ZSSR je torej organiziralo tudi srečanje slovenskih dijakov z omenjenim kozmonavtom, ki je v teh dneh javno nastopil tudi na drugih tržaških šolah in kulturnih ustanovah.

Sovjetska gosta in predavatelja sta v imenu šole in prisotnih pozdravila Fabio in Živa Pahor, v imenu Združenja Italija - ZSSR pa ga je predstavil Vojko Cesar, ki

40 let knjižnih izdaj ZTT

V sredo, 18. t.m., je bila v prostorih Kulturnega doma v Trstu pomembna jubilejna slovesnost. Založništvo tržaškega tiska je namreč ob 40-letnici svojega delovanja pripravilo razstavo svojih publikacij. Poleg knjig, ki nosijo ime izdaj ZTT, so na razstavi tudi dela, ki so izšla v izdajah Gregorčičeve založbe. Na slovesnosti so bili prisotni številni ugledni pisatelji in znanstveniki ter predstavniki kulturnih organizacij in družbeno-političnih ustanov. Ob drugih je bil v Kulturnem domu v Trstu tudi starosta slovenskih kritikov akademik Josip Vidmar.

Na slovesnosti so spregovorili predsednik odbora za kulturo pri SKGZ Palčič, glavni urednik knjižnih izdaj Založništva tržaškega tiska Marko Kravos in ravnatelj založbe Silvij Tavčar. Vsi trije so opozorili na pomembnost delovanja tržaške založbe, ki je v svojem 40-letnem delu izdala nad 500 publikacij.

Ob tej priložnosti je Založništvo tržaškega tiska izdalo tudi Bibliografijo dosedanjih izdaj. Gre za zelo dragoceno publikacijo. Uvodno misel je napisal Boris Race. Knjižničarka Ksenija Majovski pa objavlja zanimivo študijo z naslovom »Slovenska založniška dejavnost v Trstu po letu 1945 - Gregorčičeva založba in ZTT«. Sledi založniški

program z naslovom »Uredniška obzorja in hotenja«.

Bibliografija objavlja popis izdaj po ustaljenem, znanstvenem sistemu, tako da razvršča publikacije po zvrsteh in vsebini. Tako dobimo v Bibliografiji popis knjig, razglednic, grafičnih map, zemljevidov, stenskih koledarjev, muzikalij, kaset in izdanih gramofonskih plošč. Temu popolnemu seznamu sledijo pregledi periodičnega tiska, ki sta ga izdajali in ga izdaja Gregorčičeva založba in ZTT, pregledi tiskarn in založnic ter knjižnih zbirk. Na koncu najdemo še natančna kazala, ki uporabniku Bibliografije pomagajo pri iskanju izdane knjige ali drugačne publikacije, ki bi ga zanimala.

—o—

ZLATA MAŠA NA OPČINAH

Letošnja polnočnica bo posvečena jubileju dveh domačinov. Prav na sveti večer bo daroval zlato mašo gospod Franc MALALAN. Ob isti priložnosti bo slavila tudi sestra Benjamina SOSIČ, ki je prav tako letos obhajala 50 let redovnih zaobljub.

Župnijska skupnost jima k jubileju iskreno čestita.

»Vse poje v goriški stolnici«

Tudi gojenci goriških osnovnih šol so proslavili mednarodno leto glasbe. V goriški stolnici so imeli 14. t.m. koncert z naslovom »Vse poje«. Tako se tudi v resnici glasi naslov pesmi, ki jo je napisala priljubljena goriška pesnica Ljubka Sorli, uglasbil pa Ivo Bolčina. S to pesmijo so otroci koncert pričeli in sklenili. Nastopili so pod vodstvom svojih učiteljev in učiteljic otroci osnovnih šol iz Gorice, Števerjana, Podgore, Plešivega, Pevme, Štandreža, Rupe, Vrha, Sovodenj, Doberdoba, Dola, Jamelj in Romjana. Kot gostje so sodelovali otroci italijanske osnovne šole iz Podgore in dijaki nižje srednje šole Ivan Trinko iz Gorice.

Koncert je bil posvečen štirim letnim časom. V sklopu zime so otroci zapeli nekaj božičnih pesmi. Pesmi, ki so jih izvajali, so v glavnem dela živečih skladateljev, na primer Vrabca, Hareja, Jericija in Bolčine, izvedeni pa sta bili tudi dve skladbi Bacha in Haendla.

Glasbeni seminar v Gorici

Dne 5., 6. in 7. decembra je bil v goriškem avditoriju seminar o elektronski in računalniški glasbi, ki ga je priredila pokrajinska uprava ob sodelovanju z beneško Bienalo. Pobudnik manifestacije je bil odbornik za šolstvo dr. M. Špacapan (od SSK), ki je hotel na ta način proslaviti evropsko leto glasbe. V Gorici se namreč vrstijo neštete glasbene predstave, vendar do danes še nobena ni segla na področje moderne produkcije, ki jo označujejo zlasti tehnološki pripomočki elektronske in računalniške narave. Seminar je torej predstavljal novost in je kot tak bil precej tvegano, saj vemo, da goriška publika ne ljubi take vrste glasbe.

Glasbeni sektor beneške Bienale in Center za kompjuterizirano sonografijo padovanske univerze sta se z vso vnemo vrgla v organizacijo dnevov, pa tudi časnikarski oddelek prestižnega beneškega inštituta je opravil odločilno vlogo. Seminar je namreč goriška pokrajina predstavila najprej v Benetkah na tiskovni konferenci, ki je imela dokajšen odmev tudi v vsedržavnih glasilih (La Repubblica, La Stampa itd.).

Udeleženci tečaja so bili v glavnem mladi študentje informatike in glasbenih šol, a tudi posamezniki iz drugih krajev Italije. V dopoldanskih urah so bila na sporedu predavanja o glasbeni akustiki in o rabi kompjuterja kot glasbenega sredstva, popoldne pa so poslušalci sledili avdicijam posameznih skladb elektronske in računalniške glasbe, ki jih je sproti razlagal strokovnjak A. Doatti. Proti večeru so bila srečanja z avtorji kot L. Nono (namesto nje je na goriški seminar prišel njegov učenec Andreas Breitschner), A. Ambrosini, W. Motz, A. Vidolin, Tisato, Messinis, nato pa vsakovečerni koncerti s svetovnoznanimi izvajalci kot na primer flautist Fabbriani, klarinetist Ciro Scarponi, Ex Novo Ensemble, Gruppo percussioni e ricerca iz Padove.

Sami izvajalci in referenti seminarja so ugotovili, da je ta odlično uspel, zlasti pa so bili zadovoljni nad izredno poslušnimi in dovezetnimi mladimi poslušalci.

40 let slovenskih radijskih oddaj

Dne 11. t.m. je bila v avditoriju deželnega sedeža RAI proslava 40-letnice slovenskih radijskih oddaj v Trstu. Udeležili so se je predstavniki oblasti in slovenskih političnih, kulturnih in športnih ter gospodarskih organizacij ter nekdanji uslužbenci. Na proslavi so spregovorili ravnatelj deželnega sedeža RAI dr. Fiorensoli, glavni urednik deželne radijske in televizijske informativne službe Molinari, ravnatelj slovenskih sporedov dr. Filibert Benedetič in pomočnik glavnega urednika, odgovoren za slovenska poročila dr. Drago Legiša. Sledil je koncert Tržaškega okteta.

Objavljamo v celoti govora dr. Benedetiča in dr. Legiša.

Dr. Filibert Benedetič

Stirideset let neprekinjenega delovanja je pomemben dosežek. Ze sam podatek, da je naša radijska postaja v razdobju 1945-85 realizirala in oddala skupno skoraj 180.000 ur programa, izkazuje obseg opravljenega dela. Če k temu dodamo, da gre za oddaje v slovenščini, za program, oblikovan v jezikovnem izrazu manjšinske narodnostne skupnosti, ki deluje v pogojih in razmerah stalne napetosti ter kritičnega etničnega in ideološkega ravnovesja, postane vsakomur jasen značaj in pomen te naše stvarnosti, ki vpliva kot svojevrsten dejavnik kulture in omike iznad pregrad nacionalistične nestrpnosti, narodne mržnje in nasilja. Radio Trst A je izraz biti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, je pa obenem

tudi primer in priložnost za uveljavitev vrednot demokracije, na katerih temeljijo načela italijanske republike in njene ustave. V tem okviru sta zapopadeni vloga in prizadevanje državne radiotelevizijske službe RAI, naše matične ustanove. Z ozirom na specifiko slovenskega narodnega izraza pa je treba obenem tudi poudariti vlogo in prizadevanja oddelka za informacije pri predsedstvu ministrskega sveta, garanta za naš obstoj in nosilca posebne konvencije, ki omogoča naše delovanje. Naš današnji praznik dela je tedaj tudi praznik tako za matično ustanovo RAI in njen deželni sedež za Furlanijo-Julijsko krajino, kot za oddelek pri predsedstvu ministrskega sveta. Vsem, ki institucionalno utemeljujejo obstoj in delovanje Radia Trst A, gre naša iskrena zahvala.

Stirideset let dela je za nami. Toda bolj kot splošni prikaz opravljenega, so nam pri srcu ob tem jubilejnim proslavljanju predvsem ljudje, vsa tista množica prizadevnih in zagnanih delavcev, ki so od svojega prispevali največji delež pri ohranjanju, utrjevanju in rasti kulturne zavesti in sporočila Radia Trst A. Pri srcu so nam, ker podobe nekdanje resničnosti bledijo in žal ostajajo še zmeraj nedorečene. Toda izhodiščna postavka je zmeraj ena in nespremenjena: vsi, tako danes kot včeraj in kot jutri, moremo in moramo v svojih prizadevanjih računati predvsem na narodno skupnost, na stvarnost slovenskega avtohtonega prebivalstva na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini, kateremu je to množično javno občilo prvenstveno namenjeno. Brez te trdožive, požrtvovalne, globoko poštene narodne skupnosti, ki je prestala hude preizkušnje njej nenaklonjene zgodovine in ki je kljub vsemu ohranila svoje korenine v bivanjskem prostoru domače zemlje, bi bilo zaman vsako prizadevanje. Kakšne in katere so bile tiste preizkušnje, ki jih danes lahko gledamo skozi prečiščujoči filter časovne odmaknjenosti, ve najbolje povedati, kdor jih je takrat sam preizkusil na lastni koži. Mnogih, žal, ni več, mnogi so bili zajeti v vrtinec slovenske diaspore, kar pa je ostalo, je bilo od korenin. V nizu oddaj, namenjenim zgodovinskemu prikazu delovanja naše radijske postaje v 40 letih njenega obstoja, ki jih v tem tromesečju predvajamo, je zlasti iz živih pričevanj protagonistov razvidno, kako težko je bilo oranje opustošene ledine v prvih povojnih letih in zatem tudi ob vseh drugih tako ali drugače usodnih dogodkih, ki so pogojevali ustvarjalni potencial z neizprosno igro političnih interesov. Obenem je tudi razvidno, kako veliko je bilo zanimanje za radio v preteklosti. Ne da bi se ob tej priložnosti posebej zaustavljali pri vprašanju učinkovitosti in vloge radiofonskega množičnega občila nekoč in danes, moramo vendar

poudariti, da je uspešno opravljenemu delu zmeraj botrovala zavest, izražena v privrženosti plemenitemu izročilu narodne kulture, sožitja, sporazumevanja in medsebojnega oplajanja. Potrebno je tedaj premagati zapore ideoloških dogem, tabuje in hinavstva, premagati poskuse potvarjanja resnice in izkrivljanja zgodovine, potrebno je prestopiti z ravni samovoljnega vrednotenja resničnosti na raven človeškega, na zemljo, na življenjsko stisko vsak dana. Subjekt kulture biti so konkretni ljudje, ne pa abstrakne entitete. S temi občutki stopamo naprej in izražamo hvaležnost ter zahvalo za opravljeno delo vsem radijskim delavcem, bivšim članom, sodelavcem, in še zlasti dragemu in zvestemu radijskemu občinstvu, ki je glavni porok za naš obstoj.

Naša radijska postaja je začela delovati 5. maja 1945. V Svobodnem tržaškem ozemlju se je pod Zavezniško vojaško upravo organizacijsko in tehnično utrdila. Italijanski parlament je z zakonom št. 303 z dne 14. aprila 1956 sklenil z radiotelevizijsko družbo RAI posebno konvencijo, na osnovi katere je RAI prevzela tržaško radijsko postajo. Med pomembne odločitve italijanskega parlamenta o javnih radiotelevizijskih oddajah spada reformni zakon št. 103 z dne 14. aprila 1975, ki poverja družbi RAI nalogo, da »proizvaja radijske in televizijske oddaje v nemškem in ladinskem jeziku v bocenski pokrajini, v francoskem jeziku v avtonomni deželi Aosta in v slovenskem jeziku v avtonomni deželi Furlanija - Julijska krajina«. Kar zadeva uvedbo televizijskih programov v slovenščini, se je naš kader za to že usposobil. Toda zaradi stalnih zavlačevanj in velikih zamud pri izvrševanju zakonskih določil iz leta 1975 smo žal primorani še zmeraj čakati, kljub večkrat izkazani dobri volji naše ustanove in posebnega urada za informacije pri predsedstvu ministrskega sveta.

Po teh specifičnih navedbah želim še poudariti glavna izhodišča delovanja in vloge Radia Trst A. Njegove programske usmeritve in kulturna politika temeljijo na svojevrstnosti tega obmejnega ozemlja, pojmovanega kot prostor, v katerem se ljudje in kulturni izrazi različnega na-

Božični koncert ob državnem dnevu slepih

Tržaška Zveza slepcev in župnija sv. Vincencija v Trstu sta priredili v ponedeljek, 16. t.m., zanimiv božični koncert vokalno instrumentalne glasbe. Priredili sta ga v počastitev evropskega leta glasbe, ob vsedravnem dnevu slepcev. Nastopila pa je skupina, ki je nastala ob tej priložnosti in si je izbrala ime po Jochannu Sebastianu Bachu. Skupina je nastopala pod vodstvom prof. Alda Cossovela, profesorja violine na tržaškem konservatoriju Tartini. Glavni pobudnik tega koncerta pa je bil organist pri »Salezijancih« Benedetto Sestan, ki je dobro znan tudi slovenski javnosti, saj je sam skladatelj in piše zanimivo slovensko liturgično glasbo, ob tem pa tudi spremlja slovensko bogoslužje v tej župniji. Čeprav tudi sam slabo vidi, mu to ne zmanjšuje veselja, ki ga ima s prirejanjem podobnih glasbenih večerov, ki zahtevajo veliko dobre volje in požrtvovalnosti.

Ponedeljkov koncert se je začel prav s Sestano izvedbo znamenite Bachove »Toccate in fuge« v d-molu BWV 565 in treh orgelskih korolov.

Sledila je izvedba znanega korala »Jesus bleibet meine Freude« iz kantate za 4. adventno nedeljo, BWV 147 za zbor, oboo, godala in orgle.

Temu pa dve liturgični pesmi za solista in orgle. Prvo je pel basist Aldo Žerjal, drugo pa sopranistka Ljuba Berce Košuta. Prvi del koncerta je zaključila Bachova kantata »Der Friede sei mit dir« BWV 158 za bas, zbor, oboo, solo violino in orgle. Skladba je bila vsaj kar se solističnega dela tiče zelo zahtevna, tako da ji je basist Aldo Žerjal bil le deloma kos. Dobro pa je pel zbor.

Drugi del sporeda se je začel s Handlovim »Orgelkonzert« št. 3, Op. 4, ki ga je izvedel Benedetto Sestan. Sledil pa je »Adagio« B. Marcela, ki jo je izvedla nastopajoča komorna skupina pod vodstvom prof. Cossovela. Koncert se je nadaljeval z izvedbo dveh Sestanovih skladb. To sta bili »Zdrava Marija« za sopran solo, odlično je vlogo zapela Ljuba Berce Košuta, zbor, orkester in orgle in skladba »Prošnja k Mariji Devici« za komorni orkester, orgle in zbor. Večer pa se je zaključil v znamenju Bacha. Organist Sestan je namreč zaigral Lisztov »Preludium und Fuge über B.A.C.H.«.

Med odmorom je stopila k mikrofону predsednica tržaške sekcije Zveze slepcev, ki je pozdravila prisotne in se zahvalila nastopajočim in vsem prisotnim, da so se udeležili večera.

rodnega izvora prijateljstvo srečujejo, ne pa sovrážno spopadajo. V ospredju so sledeče naloge: ovrednotenje vseh kulturnih izrazov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, iskanje skupnih točk med različnimi kulturnimi stvarnostmi Furlanije - Julijske krajine in opravljanje vloge posredovanja med obmejnimi deželami, s posebnim poudarkom na Slovenijo in splošno na širši slovanski svet.

Skladno z založniškimi smernicami deželnega sedeža RAI za Furlanijo - Julijsko krajino, ki temeljijo na spoštovanju načel o javni radiotelevizijski službi kot kulturnem izrazu prvovrstne pomembnosti za vse prebivalstvo, je treba poudariti prizadevanja za vse plodnejše sodelovanje med radiotelevizijskimi ustanovami v širšem prostoru Alpe-Jadran, zlasti še z RTV Ljubljana in korporno radiotelevizijo, kjer deluje italijanska narodna skupnost v Jugoslaviji. To sodelovanje, poleg dobrososedskih odnosov med državami z različno notranjo ureditvijo, je še zlasti pomembno za tu živeči narodnostni skupnosti, slovenske v Italiji in italijanske v Jugoslaviji, ki tako lahko vzdržujeta organske stike s svojo matično deželo in istočasno tudi aktivno delujeta v vlogi posrednika med različnimi kulturnimi stvarnostmi tega obmejnega prostora.

Sem spada tudi vprašanje jezikovnega izraza, nezamenljivega sredstva sporočanja in sporazumevanja. Komunikacija v materinem jeziku je namreč predpogoj za kulturno rast manjšin. Sam tehnični postopek pa vendar ne zadošča: materin jezik zaživi dostojanstvo kulturnega subjekta v trenutku, ko stopi v svet ustvarjalnosti. Radio Trst A zato namenja veliko pozornost slovenskemu umetniškemu izrazu, ki se odraža tako v literaturi in glasbi kot na področjih likovne in gledališke umetnosti. To je tudi njegov plemeniti znak, saj umetniška ustvarjalnost slovenske narodnostne skupnosti v Italiji prispeva svoj izvorni delež ne samo v zakladnico krajevnih in deželne stvarnosti, temveč tudi v širšo stvarnost slovenskega in italijanskega prostora.

Informacija, umetniška ustvarjalnost in možnost svobodnega komuniciranja ob globokem spoštovanju nerazdružljivih vrednot kulture in materinega jezikovnega izraza so najpomembnejši elementi pri oblikovanju in posredovanju sporočil. V tem okviru so zapopadana glavna izhodišča Radia Trst A javne službe, ki čuva in goji kulturno sporočilo te naše stare, svojevrstne obmejne civilizacije.

Dr. Drago Legiša

V imenu uredništva Slovenskih poročil izkoristim priložnost, da se Vam lepo zahvalim za pozornost, ki jo kažete za naše radijske dnevnike in našo časnikarsko službo na splošno. Informacija, ki jo nudi naša radijska postaja, je namenjena pripadnikom slovenske narodne skupnosti v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Dobro se zavedamo, da opravljamo javno službo in se zato po svojih močeh trudimo, da bi naše obveščanje bilo čimbolj popolno in objektivno ter da bi upoštevalo idejno, politično in kulturno razvejanost, ki je značilna za našo narodno manjšino. Na ta način tudi sami prispevamo k rasti omike in kulture med našim ljudstvom ter nudimo svoj doprinos k skupnim prizadevanjem za njegov obstoj in vsestranski razvoj.

S tem v skladu tudi oblikujemo svojo uredniško politiko, ki temelji na treh glavnih ugotovitvah:

1. da mora naša manjšina biti čimpopolneje informirana o vsem, kar se je neposredno tiče;
2. da mora biti obveščena o vsem, kar se dogaja v deželi in državi, v kateri živi in
3. da mora biti seznanjena z dogajanjem po svetu, predvsem

pa z dogajanjem v njeni neposredni bližini, se pravi v Sloveniji in Jugoslaviji.

Zavedamo se poleg tega, da naš glas sega tudi na celotno obmejno področje na jugoslovanski strani meje. Iz tega dejstva izhaja za nas dvojno spoznanje: da po eni strani moremo pri svojem delu opravljati vlogo mostu med obema državama in njunimi narodi, po drugi strani pa, da je lahko naš glas vizitka, s katero se demokratska Italija predstavlja svetu.

To so torej temeljne točke in glavne smernice naše uredniške politike, ki smo jih sami, zavestno izoblikovali in ki jim skušamo biti zvesti pri svojem delu, kolikor je pač to človeško mogoče. Gre za izpolnjevanje nalog in dolžnosti, ki bi prav gotovo zahtevale širši krog sodelavcev, kot je sedanj in na kar si dovoljujem opozoriti tudi in zlasti ob tej priložnosti, v prepričanju, da bi nadaljnji napori naše radijske hiše v tej smeri pomenili naložbo, ki bi bila v korist celotne družbe in ne samo v korist neposredno prizadete manjšine. Zato izražam željo in upanje, da bi se to uresničilo hkrati z uvedbo in z začetkom televizijskih oddaj v slovenskem jeziku.

Ob današnjem jubileju se končno s hvaležnostjo spominjam vseh kolegov in kolegic, ki so v štirih desetletjih sodelovali pri oblikovanju slovenskih poročil in ki jih ni več med nami. Vsi zaslužijo, da jim rečemo hvala!

Kanalska dolina

(foto Mario Magajna)

Zanimiva razstava slovanskih dokumentov v Vatikanu

Podpisani sem nedavni krajši obisk Rima izkoristil tudi za to, da sem si v Vatikanskih muzejih ogledal zanimivo razstavo dokumentov v treh slovanskih abecedah, ki jo je ob 1100-letnici Metodove smrti pripravila Vatikanska knjižnica. Ob razstavi je izšel bogato dokumentiran katalog, odprta pa bo še do konca maja prihodnjega leta in nam daje redko priložnost, da na enem mestu občudujemo dragocene listine in knjige, hranjene v glavnem v Vatikanu in deloma v drugih delih sveta.

Ob pisanju tega poročila žal nimam v rokah kataloga, pa tudi sicer ni moj namen podrobneje razčlenjevati pomena te razstave, želim le opozoriti nanjo bralce. Postavljena je v dvorani Siksta V., kjer je med »izumitelji« pisav upodobljen tudi sv. Ciril. Priprave na razstavo je vodil prof. Vittorio Peri, pri njih pa je sodeloval tudi Slovenec dr. Ivan Rebernik. Razstavljeni so rokopisi in tiskane knjige, ki pričajo, kako so se pri Slovanih zlasti v zvezi z verskimi in bogoslužnimi potrebami začele širiti različne pisave, prilagojene glasovnim posebnostim slovanskih jezikov (glagolica, cirilica in latinica). Pri tem so upoštevani različni narodi, tako npr. Rusi, Poljaki, Čehi, Bolgari, Srbi, Hrvati, Slovenci. Ob vsem tem je zlasti pomembno, da je akcija svetih bratov Cirila in Metoda kljub zunanemu, političnemu neuspehu, bila še kako daljnosežna, saj je že pred dobrim tisočletjem uzakonila v bogoslužju jezik, različen od latinščine, danes bi rekli, da je pri tem šlo za zanimiv primer inkulturacije krščanskega izročila pri slovanskih narodih vzhodne Evrope. Pomembno je, da se je ciril-metodijška tradicija ohranila prav v današnje dni, če upoštevamo glagolsko bogoslužje v Istri in Dalmaciji. Liturgična reforma po II. vaticanskem koncilu je uvedla v bogoslužje narodne jezike, kar je na eni strani povzročilo opuščanje starocerkvenoslovanskega jezika, na drugi strani pa je ta reforma spomnila na to, kako prav sta imela sveta brata že pred dobrimi tisoč leti, ko sta

bogoslužne in svetopisemske knjige prevajala v jezik, razumljiv takratnim slovanskim narodom.

Razstava v Vatikanu nam prizadevanja dolgih stoletij, ilustrirana tudi z nekaterimi silno redkimi in imenitnimi dokumenti, nazorno približa, dobro pa je osvetljen tudi naš, slovenski prispevek. Vsekakor je na prvem mestu potrebno omeniti Brižinske spomenike, ki so jih posebej za to priliko posodili v Vatikan, razstavljen je nadalje Čedaški rokopis s slovenskimi molitvenimi obrazci, dobro pa je zastopan tudi slovenski protestantski tisk (npr. Trubarjeva Cerkovna ordnunga, ohranjena samo v enem izvodu prav v Vatikanski knjižnici, in monumentalna Dalmatinova Biblija). Škoda, da organizatorji niso vključili tudi kakšne slovenske nabožne knjige iz nekoliko kasnejših časov, še posebej, če upoštevamo, da so Hrvatje na razstavi dobro zastopani tudi s 17. stoletjem. Alasiov italijansko-slovanski slovar iz leta 1607 ali knjige pridig Janeza Svetokriškega Sacrum Promptuarium bi npr. lepo obogatile razstavo.

Zanimivo »odkritje« na tej razstavi pa je dejstvo, kako razmeroma hitro so se tiskarne v Italiji, zlasti v Rimu in Benetkah, prilagodile tiskanju knjig ne samo v latinici, temveč tudi v zapletenejši glagolici, kar priča o živahnih kulturnih stikih ljudstev na obeh straneh Jadranskega morja že v 16. stoletju, ko se je tisk v Evropi že močno razširil. Če se še enkrat povrnemo k Slovincem in Hrvatom, pa je tudi rimska razstava nazorno dokazala, da je protestantska akcija prevajanja svetih besedil v tem delu Evrope zapustila močno sled, mimo katere niso mogli tudi kasnejši nabožni pisci in prevajalci, četudi v drugačnem idejnem, tj. protireformacijskem okviru.

S tem poročilom še zdaleč niso izčrpane vse razsežnosti razstave v Vatikanu, marveč smo z njim hoteli le opozoriti na njen pomen za Slovence, pa tudi naše južnoslovanske sosede.

M. V.

Stanko Vuk

S potovanja po Krasu

V zapuščini primorskega književnika Stanka Vuka se je ohranil tudi zvezek šolskega formata z nekaterimi proznimi poskusi, ki smo jih združili v celoto z naslovom »S potovanja po Krasu«. Gre za opis resničnega dogodka, tj. izleta skupine primorskih študentov po Krasu ob desetletnici Kosovelove smrti leta 1936. Dr. Milko Matičetov, ki je bil med njimi, se spominja, da so bili štirje in pripominja, da je potovanje opisal še en udeleženec, Karel Bačar, ki je bil po materini strani napol mirenski rojak; takrat je študiral slavistiko na ljubljanski univerzi in se je na Primorskem zadrževal na počitnicah (podatke o njem prim. v PSBL, 1. snopič, Gorica 1974, str. 27-28). Kot je razvidno že na začetku Vukovega spisa, se je izlet pričel v Avberju, kjer je takrat služboval kot župnijski upravitelj Virgil Šček, nato so odšli proti dolini Raše in zavili v Tomaj, kjer so na pokopališču počastili spomin kraškega pesnika. Zanimive utrinke s Krasa objavljamo kot dokument kulturnih prizadevanj predvojnega rodu primorskih študentov. Zahvaljujemo se dr. Matičetovu tudi za nekatera pojasnila v zvezi z manj znanimi besedami.

Uredništvo

V toplem septembrskem večeru — nebò nad suho, peščeno kraško planoto je bilo pokrito s tenko plastjo južnih zvezd — je avberski gospod, ki je od samega gostoljubja suh ko šilo, razgrnil pod petrolejko list, popisan z nervozno pisavo in bral to kratko, svojevrstno pismo:

»V četrtek pridemo preko gmajne štirje študentje domačini, da položimo na Kosovelov grob lavorjev venec (V jesenski tih čas — prileti brinjevka — na Kras). Letos je desetletnica njegove smrti. Pripravi lavor, nahrbtnik s črnim kruhom in gnjatjo za popotnico. Goldinar za pijačo. Pa da nam namesto gnjati ne podložiš polena kot so pogoltni Kraševci že naredili popotujočima Gospodu in svetemu Petru. Takrat je bila kazen bolj mila. To pot ne bo.«

* * *

Nekam čudno resni smo stopili izpod nizkega kraškega župnišča na pot.

Gmajna je dehtela po ožepu, levižu, srebro-lisastem mahu in po travah. Včasih nas je sprejel mrk, samotni bor in obstal ob poti, ko otožen, da ne more z nami. Gmajna je valovila, izsušena, grapasta, in na njej so bili brinjevi grmi ko dimasti oblaki na zelenem nebu.

Doli na levo, onstran Raške doline, ki je globoka, pa široka komaj kakšnih sto metrov, je vstala na obronku romarska cerkev svete Ane.

Ciril, ki je tu doma, je povedal ime in dodal:

»Kraševci pravijo: lačen, da bi doto svete Ane snedel in žejen, da bi kal svete Ane popil. Kdor ni tu doma, pa ne ve, o kakšni doti govorijo. Podružnica je namreč bogata: polje ima, vinograde, hosto in gmajno. Kar se žeje tiče, pa je za cerkvi-jo ogromen kal, kjer ne zmanjka vode niti ob največji suši.«

Pokazal je z roko v Raško dolino.

»Tam so pa kraški mlini.«

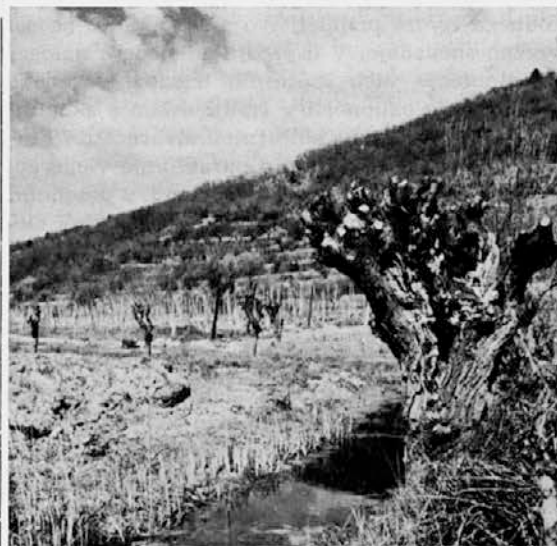
Nekoč sva z avberskim gospodom hodila okoli njih. Več ko deset mlinov je, pa melje samò še eden. V starih časih so tovorili na oslih koruzo in pšenico s celega Krasa do tja. Majhni, s kamnitimi skriljami pokriti mlini so ob strugi v senci košatih topol. Vode je komaj za curek, tenek ko žica. Odkar so mlini na paro, pa ne tovari nihče več v Rašo. Predaleč je. V revščini živijo krivični mlinarji in pasejo ovce po brežinah, kjer rasto ploščati šopi orumenele, ostre trave.

»Ko so tovorili koruzo na oslih v Rašo, so peli priganjači posebne tovarniške pesmi«, je dejal Markotin, ki je doma iz Koprive.

»Pa so se izgubile«, se je žalostil Ciril. »In nihče jih ni napisal. Le še kakšen star mož, z brado, ki ima barvo preperelega konjskega repa, ve povedati ono: Če je voda, pije vino, če ni vode, pije vodò.«

»To je mlinar iz Raše«, je povedal Markotin.

»Pa eno zgodbo so ohranili«, se je ogrel Ciril. »Zakaj pri Voukovem mlinu ni vode. Mlinar je bil bogat in domača hči, Rezika, je bila lepotiča. Radi bi jo bili omožili. Pa ni hotela vsakega. Končno je prišel lep, temnopolt mladenič, ki je dejal, da je grof Lantir. Sedel je z Reziko za mizo in pil iz bokala teran. Mati pa je medtem

spekla pogačo pod zemljeno skledo. Oče jo je obrisal, pihnil pepel in s palcem naredil čeznjo znamenje svetega križa. Dali so jo na mizo. Pa je dejal mladenič: »Jaz je ne jem, si jo opavčnil.« Spekli so drugo, obrisali, opihali in znova napravili znamenje svetega križa. In znova je dejal mladenič: »Jaz je ne jem, si jo opavčnil.« Spekli so v tretče in v tretče jo je zavrnil. Mlinarju se je pričelo dozdevati, da ima opravka z zlobcem. Hudò se je prestrašil, da bi mu moral dati hčer. Pa si je mislil: »Če jo že dam, vsaj dragò naj jo dam.« Duša judovska, komaj je to pomislil, že je rekel mladenič: »Vašo Reziko bi rad za ženo.« In sta se zmenila. Za kup denarja. Samò srebrò in zlatò, nič kartènega. Napisala sta pogodbo. Rezika je jokala, kajti tudi njej se je zazdelo, da mora biti sam hudobec. Čez tri dni se je mladenič vrnil in prinesel denar. Zviti mlinar pa je dejal: »Še nekaj moraš napraviti!« »Kaj?« je vprašal zlomek. »Romarsko cerkev v Raši, katere vsak zid naj bo iz kamna z drugega dela sveta.« »Prav«, je dejal zlomek in pričel delati. Nosil je in garal cel teden. V soboto je bila cerkev končana. Zopet se je vrnil. Rezika se je jokala, pa jo je mlinar potolažil: »Nič se ne boj. Bom že opravil!« Hudobcu pa: »Cerkev še ni končana. Še nekaj manjka.« »Kaj pa?« se je razhudil zlomek. »Božje martre ni.« »Te pa ne znam nare-

»Jaselce« list slovenskih

V tej številki Novega lista bi radi napisali nekaj besed o »Jaselcah«. Gre za publikacijo, ki je odigrala izredno važno vlogo v dobi, ko je bil naš jezik zatiran in ni imel pravice, da bi ga javno uporabljali. List je ustanovil duhovnik, politik in daljnovidni javni delavec Virgil Šček. Sam ga je tudi urejeval in se »iz previdnosti«, šot je rekel Milko Matičetov ob poimenovanju nabrežinske osnovne šole po Ščeku, podpisoval Stric Janez.

No, avberski stric je o »Jaselcah« sam napisal v 2. knjigi »Paberkov«: »Jaselce sem ustanovil ob koncu leta 1926. Prva številka je izšla januarja 1927. Jaselce so izhajale 2 leti; zadnja v decembru 1928«. Temu zapisu sledi seznam vasi in število izvodov, ki so šli v posamezne kraje. Seznam je dolg skoraj štiri strani, število izvodov pa gre v več tisoč. V svojem zagovoru v Lokvi iz leta 1944 je med drugim povedal: »Posebno veselje pa sem imel z ustanovitvijo "Jaselc". Na tisoče je danes mladeničev in mladenk, ki so takrat kot šolarji hvaležno prejeli Jaselce od strica Janeza, kakor sem se tedaj podpisoval. Naše šole so bile že davno poitalijančene, zato se

mi je zdel ta listič najbolj potreben. Šolski otroci so se ga oklenili z vsem srcem, zato je bil Italijanom ta list pravi trn v peti. Gospod Kenda, šolski ravnatelj v Komnu, mi je zaupal: Na šolskem skrbništvu v Trstu so rekli, da ta listič sproti podira, kar italijanska šola zida. In niso dali miru, dokler ga Mussolini ni zatrl. Težavno bi bilo dokazati, da so oblastva v zadnjih 70 letih kateri list tako sistematično preganjala kakor »Jaselce«. Prav gotovo pa je, da so »Jaselce« z ozirom na razmere najbolj razširjen list na Slovenskem. In kako so otroci »Jaselce« pričakovali. Otroci v Ledinah so razpečavali mesečno 60 izvodov, v Mirnu 120, v Ospu 40, v Postojni 70, v Solkanu 100, v Spodnji Idriji 100, v Šempolaju 50, v Steverjanu 66, v Tolminu 190, v Vipavi 130.

Prav gotovo je, da še noben otroški listič ni imel toliko sotrudnikov-dopisnikov iz vrst šolarjev, kakor so jih imele Jaselce: leta 1928 sem imel 200 sotrudnikov.

Še deset let po smrti Jaselc so se otroci lističa spominjali. Tako je prispelo 6.1.1939 v tiskarno v Gorici pismo te vsebine:

ditu", je zarjul mladenič. "Jaz ti pa hčere ne dam", mu je odgovoril mlinar. Zlobec je zbesnel, s kopitom porušil cerkev in se pri priči vdrl v strugo za mlinom. Nastala je luknja, v katero je iztekla voda. Od takrat mlin stoji.«

Med Cirilovim pripovedovanjem, ki ga je le tu in tam motil veter v borovju ali krik jerebice, smo prišli preko gmajne.

Svileno sinje nebo je ležalo za gabri.

Stopili smo v brežino, obšli holm, borovje in vas ter našli onstran ozek grapast voznik.

Božji vinograd: majhno, samotno pokopališče je ležalo v bregu med koruznimi polji in kostanji. Ni bilo prostor zase, ločen od ostalega. Bilo je del vsega, prirastlo v borno, črno prst. Bori so rastle po njem. Koruzni storži so gledali preko ograde. Trtina veja s širokimi rdečkastimi listi se je vila po zidu. Notri, levo od vrat, je rastla nizka, mehka zelena trava v senci dveh ogromnih kostanjev. Tišina, prijeten pokoj je žehel iz vsega. Tih, da bi ne zaškripala, smo odmaknili zarjavela železna vrata in vstopili.

Tam, pod zidom, je ležal On, večno mlad in večno živ. Divje gartrože so rastle iz njegovih prs.

Pozno popoldne smo se dvignili na pot. Kraške ptičke so pele po grmovju. Visoka trava je šumela v toplem morniku. Dolj na obzorju so se na peščenem, golem griču trle preperete, stare štanjske hiše, krite s kamnitimi skriljami, spodaj v grapi je zakrknjen čepel Kobdilj z Mahničev domačijo.

»Te dni gre na boben«, je vedel Markotin.

Suha, trpka pokrajina se je vedno bolj resnila. Samo bodičasta gmajna, pusta, ilovnata prst, med kamenjem trnjevi grmi. V ožgani travi kriči jerebica:

»Trp-kost, trp-kost, trp-kost«.

Manj znane besede:

ožep = žep, ožepec (lat. saturcia montana), prijetno dišeča divja rastlina

levež = tudi luvža, rastlina, ki jo na Krasu gojijo pri domovih zaradi lepega vonja

Plošča za božič

Že je tu mesec december in s tem zelo pričakovani božični prazniki. No, ker smo v času daril in včasih ne vemo, kaj bi darovali, bi vam rada svetovala nekaj primerne za vaše drage. Kaj če bi vnuku ali sinu, mami ali babici kupili lepo ploščo? Ali ni to lepa misel? Še kar poceni boste prišli skozi. V tem času imamo na razpolago vrsto plošč z božično tematiko: ena od teh je Charlesova, čeprav glasba se sploh ne približuje našim okusom. Vsekakor je plošča naslovljena »The spirit of Christmas«. Druga zelo dobra plošča je »The Christmas Album«, kjer je zbranih kar 18 pesmi raznih pevcev in skupin Paula McCartneya, Band Aid, Binga Crosbyja, Stevensa in drugih. Za ljubitelje črnske glasbe, pravzaprav »gospelov«, je primerna plošča Mehalie Jackson, ni prav nova, saj je izšla leta 1966, a je še vedno v prodaji. Naslov plošče je »Stille Nacht«.

Sedaj pa bi omenila zadnjo ploščo ansambla Rondò Veneziano, »Casanova«, ki bo verjetno žela velik uspeh, čeprav se ta

glasba rada ponavlja. Pianist Clayderman je v plošči »Les sonates« izbral veliko sonat, pri katerih ga spremlja kitarist De Angelis. Znani violinist Jean-Luc Ponty je posnel ploščo »Fables«. Glasba je zelo lepa, tako tudi platnica. Za ljubitelje melodičnih napevov pa predlagam 25. ploščo Freda Bongusta, ki je izšla prve dneve decembra in ki bo verjetno nekaterim obujala daljne spomine. V zadnjem dvojnem albumu Mika Oldfielda so zbrane vse uspešnice tega velikana glasbe. Priporočam vam jo, ker je plošča naravnost čudovita. Za konec pa sem izbrala zabavno ploščo Renza Arboreja. To je že druga velika plošča, ki je izšla s sodelovanjem italijanske radiotelevizije, posnetki so vzeti iz večernih televizijskih oddaj »Quelli della notte«. Prijetna je in zabavna, posebno primerna pa je za zadnji dan leta (v dobri družbi seveda!)

Sedaj želim vsem dobre kupčije in obnem vesele praznike.

Barbara

V pričakovanju Halleyevega kometa

Psihoza repatice se je nekoliko polastila tudi sodobnega, sicer zaradi najrazličnejših informacij skoraj popolnoma razvajenega človeka, ki išče vedno novih zanimivosti in senzacij. Videti repatico pa vendarle ni vsakdanja zadeva, še posebej Halleyevo, ki jo spremlja čuden sloves prinašalke in napovedovalke velikih zgodovinskih dogodkov.

Med nami so še živi ljudje, ki se je spominjajo, da so jo videli na nebu, ko je šla zadnjič mimo pred 76 leti. Vedno manj možnosti pa je, da bi jo s prostim očesom lahko gledale naslednje generacije, kajti kot vsaka repatica, tudi Halleyeva zgublja

svojo maso in posredno torej tudi svojo svetlobo in rep.

Predstavljamo si, kakšna je bila ta repatica, ko so si jo na nočnem nebu ogledovali praljudje ali kaldejski, egipčanski ali majeovski astrologi. Kakšna, ko jo je baje gledal Giotto in upodobil v eni svojih znamenitih fresk? Pomislimo na občudovanje, s katerim je ta komet opazoval Halley na začetku 18. stoletja, in na skrb, s katero je v svojih »Tabulae Astronomicae« računal njeno krožno pot in napovedal njen povratek na zemeljsko nočno nebo za leto 1758.

Koliko let je minilo od takrat! Koliko sta se spremenili znanost in tehnika astronomskega opazovanja! Vseeno pa ohranja prihod repatice svoj čar. Sovjetski astronom Artjuhina, ki je v prejšnjih dneh obiskal tržaški licej Prešeren, je na neko vprašanje odgovoril, da sodelujeta Sovjetska zveza in Amerika pri skupni raziskavi Halleyevega kometa in da bosta satelita, ki sta ju poslali nasproti zvezdi repatici, najdragocenejše podatke o njej posredovala svetu v marcu, ko se ji bosta najbolj približala.

Mi pa, ki nismo astrologi ali znanstveniki, bomo morali, če bomo tudi sami hoteli videti to zanimivost, vzeti daljnogled in se v teh dneh zazreti proti ozvezdju Vodnarja. Sledili ji bomo lahko v smeri Alfe. Že sredi januarja pa ji ne bomo mogli več slediti z našimi preprostimi sredstvi. Toliko več dela pa bodo imeli znanstveniki, ki so se na ta prihod zvezde res temeljito pripravljali celo vrsto let. Pričakujejo namreč, da bodo končno lahko odkrili nekaj več informacij o tem, kako je sestavljen rep teh zvezd. Če gre za maso žarečega plina ali najrazličnejšega, tudi trdnega materiala, kot so to lahko oblaki meteoritov ali celo mogoče ledu. Zanimivo je n.pr. ugotavljati, da so tokrat Halleyevo zvezdo repatico videli prvič že oktobra leta 1982, ko so astronomi znamenitega opazovalnega sredi-

otrok, ki je prinašal upanje

Bovec, 2.1.1939

Ob desetletnici smrti naših dragih Jaselc pošljamo g. stricu Janezu prisrčna voščila k novemu letu. Daj Bog, da bi imeli veliko uspehov v vsakem polju ter da bi v letu 1939 k življenju vzbudili ter nam zopet pošiljali Jaselce. Iz krajev, kjer hči planin tako glasno, čvrsto skaklja, kjer je sneg in mraz, Vam pošiljamo tople pozdrave

Vam vdani

Jaselčarji.«

Kot je rekel akademik Milko Matičetov v prej omenjenem govoru, jim je Šček listu »domiselno dal podnaslov "verski listič", da bi od oblasti lažje dobil dovoljenje, vendar je že na ovitku prve številke vabil otroke: »Samo 50 stotink boste dali, pa boste brali povestice, pravljice, uganke.«

V Paberkih pa Šček piše o Jaselcah tako: »Prejel sem na tisoče pisem, razglednic, dopisnic, pozdravov. V Gorico so prihajali otroci po več ur peš, da bi videli — če že ne pozdravili — strica Janeza. Naslov je bil običajno: Stric Janez v Gorici. Ko so Lahi pritiskali, so že pisali: al signor zio Giovanni, Gorizia.

Ponekod so se otroci družili v krožke, kakor v Dutovljah. So bili tedni, ko je stric Janez dobival po 50-60 pisem, pošiljk s povesticami, dogodki, pesmicami, risbami, ugankami, pozdravi.«

Malo dalje pa še ugotavlja glede priljubljenosti lističa: »Trgovci so pravili: na 1. dan vsakega meseca so prišli otroci: Ali so prišle Jaselce? Cele procesije. Jaselce so bile prava šola slovensščine za otroke, šola ljubezni za slovensko branje in slovensko knjigo. Idealno bi bilo ohraniti oba časopisa: Jaselce za maso otrok, Novi rod za elito. Namen moj je bil ustanoviti poleg "Jaselc" "Angelčka" za otroke prvih 3 letnikov (šolskih), potem glasilo mladine od 14-16 let.«

Tako torej Virgil Šček v drugem zvezku svojih Paberkov. Nekoliko pa smo vam predstavili »Jaselce«, list, ki je nastal v božičnem času leta 1926, izšel pa v januarju naslednjega leta. Ko človek danes zre na priljubljenost tega lističa, skoraj nehote pomisli, da bi tudi v sodobnem svetu bil mogoče lep dar za naše otroke, če bi jih z novim letom naročili na kak list ali glasilo, ki izhaja v zamejstvu. Virgil Šček je namreč dobro vedel, da moramo že v rosnih mladosti vsrkavati ljubezen do slovenskega jezika.

T.

dalje na strani 11

MILKA KOMAR

MARKO TAVČAR

Ze več let ni bilo take zime. Pravzaprav je bilo vzdušje, ki je vladalo v zraku že od začetka adventa nekam čudno toplo, praznike je bilo čutiti na vsakem koraku. Vsi so živeli v nekem pričakovanju. Mogoče ker je bilo napovedano, da bodo z novim letom dobili v vas novega duhovnika. Stari gospod Gregor Sardoč je namreč prosil za lažjo župnijo, čeprav je v tej služboval že več kot dvajset let in je dobro poznal vse ljudi in razmere na vasi.

Imeli so ga radi; bil je dober, skrben, lepo je pridigal, kratko, a vedno z veliko skrbjo in razumevanjem. Ni bil namreč slučaj, da je vedno imel na izbiri strežnikov in drugih pomočnikov. V zadnjem adventu so bili vsi otroci okoli njega, kajti sklenil je, da skupaj z njimi zadnjič pripravi jaslice v tej cerkvi, ki ji je posvetil najboljša leta svojega življenja.

In res so pri stranskem oltarju postavili take jaslice, da so jih vsi občudovali. Prikazovale so njihovo vas. Dolgo so jih delali in ta čas je gospod Sardoč izkoristil, da je otrokom govoril o dobroti, ljubezni in veri. Jaslice so bile lepe in ljudje so se jih veselili. Celo taki, ki jih drugače ni bilo nikoli v cerkvi, so si jih prišli ogledat.

Prišel je božič in slovesnosti, sveti Štefan in zahvalna nedelja, novo leto in s snegom so prišli še sveti trije kralji. Na predvečer praznika, preden je zaklenil cerkev, je gospod Sardoč postavil pred štalico Gašperja, Miho in Boltežarja, da bi vse bilo pripravljeno za naslednji dan.

Ko se je vračal v župnišče, se je v mislih poslavljajal od svoje fare. Tiho in zamišljeno je šel skozi vas. Že v sredo ga je obiskal njegov naslednik. Razložil mu je stanje in razmere v župniji. Ogladala sta si jo in ugotavljala, da ne bo lahko. To stvarno gledanje na delo je Sardoču prijalo, saj je dobil vtis, da je njegov naslednik trezen in vesten človek.

Po večerji je izkoristil čas in nekoliko poklepetal s svojo kuharico, ki je tudi zelo težko za-

Stari pil v Bazovici

(foto Mario Magajna)

ČETRTI KRALJ

puščala vas, saj si je ustvarila celo družbo prijateljev, s katerimi se je včasih tudi rada zadržala na klepetu. Poročila so bila čisto praznična. Edina novica, ki je bila nekoliko zanimiva, je bila vest o vesoljskih raziskavah v zvezi z repatico Halley. Med drugimi pa je nekoliko vzbudila pozornost novica o nekem neznanem, letečem predmetu, ki baje razburja duhove tako v ameriškem Pentagonu kot tudi med Sovjeti, kajti nihče ni znal utemeljiti njegove prisotnosti. Potem pa je nenadoma in nepojasnjeno izginil. Večerni spored pa se je napovedoval nezanimiv in tako se je odpravil spat. Ko se je končno umiril, je začel z branjem brevirja. Zmolil je in legel. Malo je še prelistal novi Mohorjev koledar, se malo razburil nad svojim sobratom, ki ga ureja, češ da nima smisla za aktualne probleme verskega življenja pri nas, četudi se je drugače zbornik zdel zanimiv in pestro urejen. Med branjem se je nenadoma spomnil, da se mora kar se da toplo in prijateljsko posloviti od cerkovnika Bertota. Odkar mu je umrla žena, je bil Berto pogosto žalosten in sam ter je pri gospodu iskal predvsem priložnosti za pogovor in človeško družbo. Zavedal se je, da mu bo manjkalo, saj sta se v več kot dveh desetletjih sodelovanja sprijateljila in si medsebojno zaupala.

Bertotu se ni in ni dalo, da bi vstal. Sedel je v gostilni pri peči in se grel. Že ves večer je počasi pil svojega pol litra in poslušal, kaj se menijo možaki, čeprav je imel pred sabo odprt časopis. Pravzaprav je poredko zahajal v gostilno, včasih pa že; če je bila družba, je namreč rad zaigral na karte, tako da mu je hitreje minil večer.

Tistega večera pa ni imel posebnega veselja za igranje. Že nekaj dni se je spraševal, kakšen bo novi gospod. Čutil je, da mu bo zmanjkalo tal pod nogami, da bo še bolj sam, kot je bil po smrti svoje žene.

Vstopili so nekateri pevci in pevke z organistom. Tudi oni so se pripravljali na ta važni dogodek.

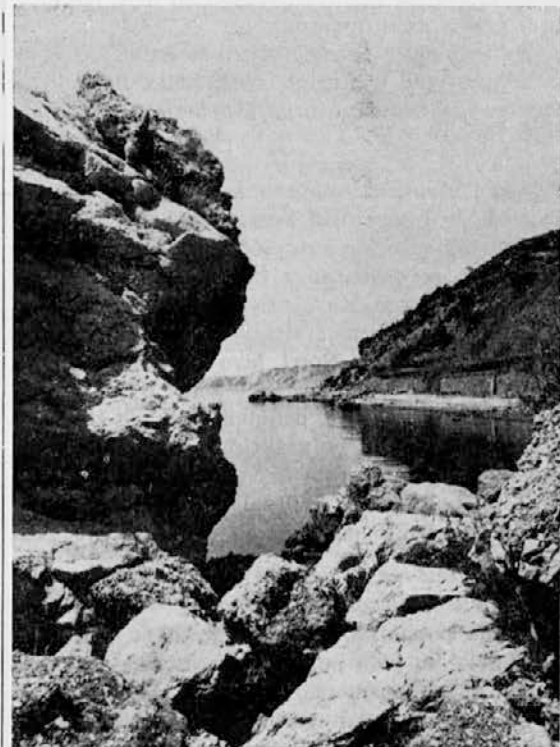
»Kako je, Berto?« ga je vprašal organist.

»Ah, spat bom šel. Kaj pa vi, kako so šle vaje?« ga je brez večjega zanimanja vprašal Berto.

»Vaje? Tako! Mladi so šli na smučanje, šele danes se vrnejo, za jutrišnji praznik. Toda šlo bo. Morala pa je priti prav taka priložnost, da smo se končno naučili novo mašo. Oprosti, grem k pevcem,« mu je še rekel in prisedel k bližnji mizi, kjer so pevci že naročali čaj, da bi se ogreli.

»Vidimo se jutri,« doda Berto in se sam obrne stran, kot da bo bral.

Na tretji strani se mu je pogled ustavil na članku, ki je govoril o razglašenju Gospodovem. Prebral je samo naslov »Luč ljubezni jih je vodila« in že je obrnil stran, kot da bi se mu mudilo. Svetovna kronika je kljub prazničnim dnevom bila prav tako zemska in pričevalka človeškega gorja kot sicer. Popravil si je naočnike na nosu in ... takrat je v njem zbudil pozornost majhen naslov »Neznani satelit«. Preletel je nekaj vrstic, iz katerih je bilo razvidno, da so astronomi in vojaški izvedenci opazili neznan leteči predmet, ki je že nekaj dni krožil okoli Zemlje, kot da bi hotel iz vesolja pogledati vso njeno oblo. Velesili sta si podtikali vohunske satelite, napovedovali so se diplomatski zapleti v Organizaciji Združe-

nih narodov, nastajala je skratka psihoza nove vohunske vojne. Vendar stvar ni bila zelo jasna, kajti obe in z njima tudi ostale razvite države, ki bi si lahko privoščile tak podvig, so zanikale, da bi karkoli poslali v vesolje.

»Stara zgodba! Jutri pa se bo zvedelo, da je ruska ali ameriška vojaška skrivnost, ki je pred izstrelitvijo niso hoteli napovedati,« si je rekel Berto po tiho. Z nejevoljo je zaprl časopis in pomislil, kako so vsi nori in se ne zavedajo, da v svoji strastni tekmi za moč in oblast pehajo svet v pogubo.

Segel je v žep po denar in vstal, da gre. Plaval je, pozdravil vse prisotne, pomahal v slovo gostilničarjevi hčerki in stopil v noč.

»Neznani satelit«, si je polglasno rekel in pljunil, kot vedno, ko je bil slabe volje. »Saj so neumni,« je še dodal in se je s počasnim korakom odpravil domov. Stanoval je blizu cerkve. Hodil je in si sproti delal načrt za naslednji dan. Imel je najboljše namene, da bi lahko vse steklo v najboljšem redu. Že je zavil proti cerkvi, ko je iz navade pogledal na zvonik, da bi ugotovil, če je ura točna. Toda pogled ga je prestrašil. Nad vasjo je v zraku lebdela čudna, belkasta svetloba, ki se je počasi bližala.

»Saj nisem pijan«, si je rekel in v strahu še enkrat pogledal proti zvoniku. Res se je bližal svetel predmet. Sam ni mogel razumeti, za kaj gre, a v neznane leteče predmete ni verjel. »To so pravljice,« si je vedno pravil. Tudi zato se ni mogel sprijazniti s svojim vidom. Očitno je bilo namreč, da na trgu pred cerkvijo pristaja nekaj, kar je podobno veliki cigari.

Srce mu je nenadoma začelo strašno biti. Misli so mu begale skozi možgane in ni vedel, kaj naj naredi. Že je stekel proti zvoniku, da bi začel biti plat zvona, ko se je ob vzhodu cigare nenadoma zablistalo in pred Bertom je nepričakovano stal starejši, suh človek, z velikimi, dobrimi očmi. Berto je stal kot pribit. Stanje je

bilo tako groteskno in njegov strah tako smešen, da se je neznanec v čudni dolgi obleki, podobni antičnim haljam in togam, nenadoma nasmehnil. Izrekel je nekaj besed v nerazumljivem jeziku, a s tako prijaznim tonom, da se je Berto takoj umiril. Ostal pa je brez besed. Začuden ga je pogledal in še vedno dvomil, če prav vidi ali sanja.

Nenadoma se je zavedel, da ga neznanec nagovarja. Gledal ga je. Čeprav sploh ni odpiral ust, tako da ni bilo slišati najmanjše besede, je kljub temu popolnoma jasno razumel, da ga sprašuje, kje se je nekdo rodil.

To ga je strašno zbegalo in neznanec je imel vtis, da ga Berto ni razumel. Zato je znova poskusil govoriti. Večkrat je ponovil na razne načine neke besede. Končno pa je nepričakovano izrekel besede, ki so mu bile domače, spraševal ga je po »dominusu«.

»Oštro,« si je rekel Berto, »gospoda hoče.«

»Gospod! Gospod! Vstanite!«, je zaklical Berto pod oknom, kjer je spal gospod Sarđoč. Celo kamen je vrgel v polkna. Čez nekaj časa se je v sobi prižgala luč. Okno se je odprlo in prikazal se je gospod Sarđoč. »Kaj je, Berto? Kaj moramo koga prevideti?«, ga je vprašal ves v strahu, kajti ni mu bilo znano, da bi kdo njegovih faranov bil tako hudo bolan, da bi prišli ponoči po gospoda.

»Ne, ne,« mu je rekel Berto, »nič takega. Ampak pridite, nekdo bi vseeno rad govoril z vami.«

»Kdo?« ga je vprašal župnik.

»Dol pridite, boste sami videli. Če vam povem, mi ne boste verjeli«, mu je še rekel.

Gospoda Sarđoča je vsa stvar nekoliko razjezila. »Kaj si pil, Berto?« mu je rekel nekoliko slabe volje. A takrat je v svoji podzavesti tudi on začutil, da ga nekdo kliče. Jeza je kar splahnela in zato je rekel: »No, dobro. Pridem. Počakaj me.« Oblekel se je in previdno šel iz župnišča, ker ni hotel, da bi se kuharica zbudila.

»No, Berto, kaj se je zgodilo? Kdo me išče?« je že z nekoliko radovednosti vprašal mežnarja. »Gospod, ne me vprašat. Nekdo, ki sprašuje po latinsko. Rekel je, da išče "dominusa" in to ste Vi, če se še kaj spominjam.«

Draga - Motiv

(foto Mario Magajna)

»Po latinsko, kaj si znorel« mu je rekel, ko sta zavila okoli vogala in stopila na trg pred cerkev.

»Ni mogoče!« se je začudil tudi župnik, ko je videl cigaro in moža pod njo. Korak mu je zastal in z izbuljenimi očmi je pogledal Bertota ter se na glas vprašal: »Ali sanjam?« »Ne, ne,« mu je hitel zagotavljati Berto. »Tudi sam sem tako mislil, ko se mi je ta človek prikazal. Ampak veste, zdi se dobra duša. Takoj me je pomiril.«

»Bog in sveti križ božji!« je na glas rekel župnik in stopil k neznanecu.

Berto je samo gledal, kako sta si podala roki in se začela pogovarjati. Po nekaj uvodnih besedah se je gospod Sarđoč začel smejati. Obrnil se je k Bertu. »Ni mogoče! Berto veš, kdo je nočoj pri nas. Nekdo, ki je v zamudi za skoraj 2000 let. To je četrti kralj. Z Gašperjem, Miho in Boltežarjem bi moral obiskati Jezusa, a je bila pot predolga in je prišel šele danes.«

»Neeeee!« se ni mogel načuditi Berto. »Ni mogoče. Vedno sem mislil, da so sveti trije kralji le izmišljena zgodba.« Še bolj začuden si je zato začel ogledovati cigaro.

»Berto,« je rekel gospod, »pazi, če kdo pride. Stopim z gospodom kraljem v cerkev.«

In res sta se odpravila v cerkev.

»Grejo, grejo!« je ves zadihan planil Berto v cerkev. »Gospod, vojska gre! Helikopterji in na cesti je cela kolona tovornjakov in tankov. Gospod, cela vojska.«

Gospod Sarđoč se je takrat obrnil na neznanega tujca. Povedal mu je nekaj besed, tudi te v latinščini, in neznanec se je prijazno nasmehnil. Stopil je k jaslicam in pred hlevček položil majhen zavojček, podoben steklenici, a nenavadne oblike. Poklonil se je jaslicam in že se je obrnil proti vhodu.

»Ustavi ga,« je rekel župnik mežnarju. »Naj počaka!« in že je stekel v zakristijo ter se kmalu nato vrnil z žepno izdajo evangelijev. Dal jo je neznanecu, ki se mu je globoko priklonil ter se mu zahvalil.

»Brž, brž!« je klical Berto pri vratih. »So že tu.« A neznanec ni kazal pretiranega strahu ali sile. Dostojanstveno je stopil k svoji cigari, ne-

nadna luč ga je nenadoma obsijala in že ga ni bilo več. Še trenutek in ladjica se je počasi začela dvigati. Za trenutek je še visela v zraku, se nekoliko zazibala, kot da maha v slovo in že se je začela dvigati s presenetljivo hitrostjo. Prav takrat pa je vojska prišla na trg. Vojaki so poskakali s tovornjakov, častniki so zaklicali, tanki so se pripravili na napad.

Župnik in mežnar sta stala na trgu, ko se jima je približal stotnik. »Kaj je bilo tisto, kar smo videli vzleteti?« je vprašal.

Župnik mu je odgovoril. »Veste, ne boste mi verjeli, kot tudi sam skorajda ne verjamem. To je bil četrti kralj. Zamudnik. Prišel je počastiti Jezusa, a se je ustavil pri nas, ker je okrog naših jaslic zaslutil veliko ljubezni.«

»Oprostite, prečastiti, kaj ste nori?« mu je rekel častnik. »Oprostite, ampak z nama morate, da razčistimo to stvar!«

»Pa bova šla,« je rekel Berto.

Vrnila sta se šele naslednjega dne, čisto nekaj minut pred glavno mašo. Ljudje so ju spraševali, kje sta bila, a sta jim rekla, da ne smeta povedati, ker gre za vojaško skrivnost ...

—0—

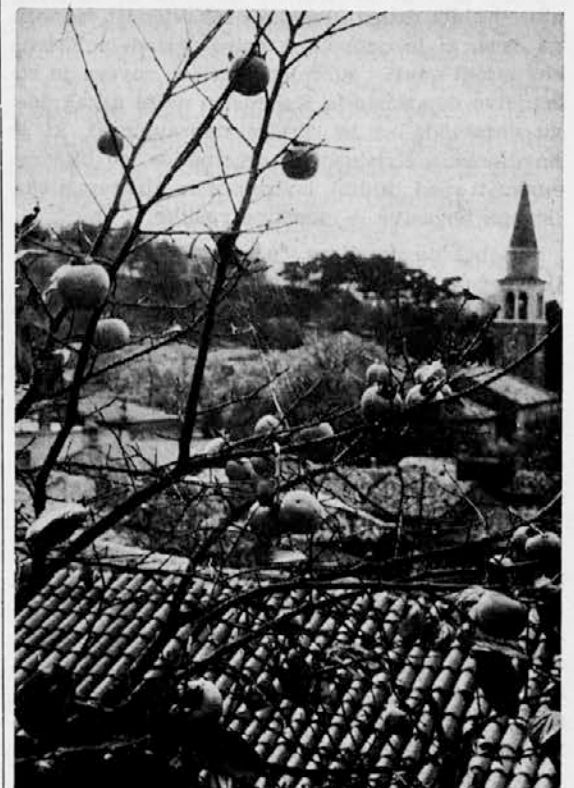
V PRIČAKOVANJU HALLEYEVEGA KOMETA

nadaljevanje s strani 9

šča na Mont Palomarju opazil komet, ki se je približeval točno na svoji krožnici med Uranom in Saturnom.

Za nas preproste ljudi je predvsem važno, koliko časa bomo lahko tudi sami dvigali nosove v nebo, da bi videli repatico. Da bi jo lahko opazili in ji sledili, preden se znova oddalji na svoji krožnici v smeri afelija, skrajne meje, ki jo bo dosegla v letu 2024, takrat pa se bo spet začela njena pot nazaj in bo šla skozi perihelij v letu 2062. Ker dvomimo, da bi takrat imeli najmanjšo možnost, da bi jo opazovali, mislimo, da se bomo potrudili ob letošnjem obisku. Goste je treba namreč lepo sprejeti.

M. T.

O Kristusu na drugačen - posvetni način

Navajeni smo, da Kristusov lik spoznavamo, razumevamo in pojmujeemo edinole skozi formule uradne Cerkve. To pojmovanje pa je iz več razlogov pomanjkljivo in onemogoča razumevanje Kristusovega lika v vsej njegovi veličini. Po tem pojmovanju je bil Kristus predvsem Bog in kot tak zunaj vseh človeku dostopnih meril. Naše predstave o Kristusu so tedaj lahko edinole verske predstave.

Toda Kristus je bil tudi človek. Njegovo veličino lahko dojamemo pravzaprav šele tako, da ga spoznavamo kot človeka. Njegova človeška nprav tvori most med njim in nami.

Poskusimo si predočiti Kristusov lik v njegovem času in prostoru, to se pravi zgodovinsko, družbeno, človeško. Kristusova domovina, Palestina oziroma Judeja, je bila približno štirideset let pred Kristusovim rojstvom premagana s strani Rimljanov in priključena Rimskemu cesarstvu. Tujo okupacijo in vse, kar to dejstvo prinaša s sabo, si tudi dandanes zlahka predstavljamo.

Vojaški poraz nekega ljudstva ponavadi ne pomeni tudi uničenja premaganega ljudstva. Potemtakem je treba živeti naprej in najti z nadmočnim okupatorjem neki skupni jezik, neki modus vivendi. Vladajoča plast premaganega ljudstva je postavljena pred izbiro: ali udinjanje zmagovalcu ali smrt. Zmagovalec hoče predvsem ekonomsko izkoriščati zasedeno deželo — za drugo mu ni mar — zato je pripravljen na veliko popuščanja, če bo le njegov gospodarski interes pri tem našel svoje zadoščenje.

Mnogi pripadniki vladajočega sloja se tako odločijo za preživetje — z mislijo, da je preživetje edina možnost, ki obljublja morebitno osvoboditev — nekoč v prihodnosti, ko bodo razmere drugačne. S tem ko se vladajoča plast udinja okupatorju, postane slednja v očeh ljudstva seveda izdajalka lastnega ljudstva, ki zato zasluži smrt. Na drugi strani je vsak poskus upora proti okupatorju, ki je tedaj na višku svoje moči, obsojen na neuspeh. Izrodi se lahko edinole v nepotrebno prelivanje krvi.

Poleg nepravilnosti v mednarodnih odnosih, katere žrtev je bil judovski narod in sam Kristus, je bila druga globoka nepravilnost tedanje časa, ki je nedvomno ostro prizadela Kristusov etični genij - suženjstvo. Stara zaveza je suženjstvo dopuščala in Kristus ni našel nikakršnega opravičila za to. Tretja nepravilnost, ki je navdihovala Kristusovo »revolucijo«, so bile nenakosti med ljudmi, izvirajoče iz njihovega različnega bogastva — socialne razlike.

Najbrž ne zgrešimo, če rečemo, da so razmišljajočega mladega človeka, Jezusa Kristusa, močno prevzemale in odločilno oblikovale prav navedene glavne nepravilnosti njegovega časa, to je nepravilni mednarodni odnosi, temelječi na logiki sile, in nepravilni, prav tako na prisili temelječi odnosi med ljudmi — tudi znotraj lastnega naroda.

Kaj storiti? Postavimo se v Kristusov položaj, to je v položaj človeka, ki si je popolnoma na jasnem o krivici tega sveta in ki hoče nekaj narediti, da bi ta svet postal boljši. Kakršenkoli poskus neposrednega obravnavanja krivičnih odnosov bi bil neskončno naiven in bi bil v kalu zatrt. Zamislimo si, da bi Kristus poskusil, denimo, javno govoriti o nepravilnih mednarodnih odnosih. Rimljani bi ga nemudoma aretirali in po vsej verjetnosti usmrtili po vseh pravih pravne države z utemeljitvijo, da je hujskal k uporu.

Če bi govoril o nepravilnosti suženjstva, o razčlovečenju medčloveških odnosov, ki ga slednje prinaša, bi bržkone postal »sovražnik ljudstva« v dobesednem pomenu. Ljudstvo bi ga okamenjalo, saj je bilo posedovanje sužnje v predstavah Kristusovih sodobnikov nekaj tako običajnega, kot je za nas običajno posedovanje vsake druge imovine. Ista usoda bi ga nedvomno doletela, če bi pridigal zoper razlike med bogatimi in revnimi in podžigal nestrpnost med njimi.

Poleg objektivnih, zunanjih razlogov, ki so narokovali čisto drugačen pristop, kot bi bilo neposredno obravnavanje navedenih problemov, so gotovo obstajali tudi subjektivni, osebni Kristusovi zadržki zoper tak način obravnave. Kristus predvsem ni hotel vzbujati nikakršnih strasti med ljudmi ne glede na še tolikšno upravičenost v dejstvih, ki bi jih spodbujale. Kristus je poznal človeško nprav do dna. Vedel je, da ljudje »ne vedo, kaj delajo«. Vedel je, da bi zgolj razgrinjanje krivic vodilo v najboljšem primeru v kratkotrajen izbruh besa, ki ničesar ne bi rešil, ničesar popravil, ničesar spremenil.

Zato je Kristus iskal in našel način, za katerega lahko brez pretiravanja trdimo, da je edini možen način spreminjanja družbe na boljše, veljavne danes prav toliko kot pred dva tisoč leti. Ta način je samospoznanje — v nasprotju s sleherno prisilo. Resnica je, da je ta način počasen način, kajti spoznanje je odvisno od splošnega materialnega in kulturnega razvoja družbe — in tega se spet ne da spreminjati na hitro, s silo,

Stari pil v Boljuncu

(foto Mario Magajna)

temveč edinole s spoznanjem. Kristus je, skratka, spoznal, da ničesar ne more na mah storiti, spoznal pa je tudi, da lahko človeštvu pokaže pravo pot, pravi način, kako počasi napredovati na boljše. Veličina Kristusovega zgleda je prav v tem: dal nam je metodo, oznanilo, spoznanje, ki je »večnoveljavno«, veljavno, dokler bo obstajal človek.

Kristus je prav zato, ker je ljudi učil nenasilnega spoznanja, lahko bolj ali manj svobodno razlagal svoj nauk in si pridobil triletni odlog, ki je bil dovolj dolg, da se je njegovo oznanilo

ohranilo in sprožilo neslutene družbene spremembe. Kristus je končal na križu, čim je njegovo oznanilo začelo dobivati razpoznavne posledice, ki jih Kristus izrecno sploh ni omenjal in h katerim ni izrecno napeljeval.

Ni slučaj, da je Kristusovo smrt zahtevala judovska duhovščina in ne rimska oblast. Judovska duhovščina, najbolj ohranjeni del prejšnje vladajoče plasti, je pod rimsko oblastjo ohranila vse svoje prejšnje privilegije. Bila je pravzaprav del novega, rimskega vladajočega aparata, tako kot je bila prej del starega, judovskega aparata oblasti. Judovska duhovščina je bila prva, ki je bila zaradi Kristusovega nauka prizadeta v svojih interesih. Razumela je subtilno sporočilo Kristusovih idej, razumela je, da slednje pomenijo radikalno kritiko vsega obstoječega, čeprav ne pozivajo k upor, temveč k nevarnejšemu spoznanju.

Poncij Pilat tega ni razumel — ali ni hotel razumeti. Mogoče je menil, da je zanj in rimsko oblast bolje, če je judovska duhovščina v strahu za svoje privilegije. Tako si je lahko obetal njeno bolj zvesto službo. Po drugi strani se je pa Poncij Pilat bal možne politične napake, to je upora, ki bi lahko nastal ob napačni presoji Kristusovega gibanja. Zato si je umil roke in popustil zahtevam judovske duhovščine.

V čem je pravzaprav bil prevratniški naboj Kristusovega nauka? Čeprav se zdi na prvi pogled paradoksn, ta naboj je bilo bistvo njegovega oznanila — ljubezen — Kristusova, krščanska ljubezen.

Premotrimo posledice njegovega rekla: »Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe!« V njegovem času je to reklo neizbežno pomenilo obsodbo suženjstva, čeprav Kristus tega izrecno ni omenil. Bližnji je tudi suženj. Če ga moram ljubiti kot sebe, ali sem še lahko njegov gospodar? Če moram ljubiti druge kot sebe, ali je to združljivo z ozemeljskim osvajanjem, z narodnostnim zatiranjem, z ekonomskim izkoriščanjem...? Ni! — čeprav je Kristus na provokativno vprašanje modro odgovoril: »Daj cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je božjega!«

Ko je bila formula — ljubezen — enkrat usvojena, ni moglo nič več ustaviti krščanstva na njegovi zmagoviti poti. Čeprav si je Rimski Imperij, v svesti si nevarnosti Kristusovega nauka, na vse kriplje prizadeval zadušiti krščanstvo, je bilo spoznanje močnejše od vojaške sile Imperija. Razvojna moč Cerkve pa je upadla, brž ko je Cerkev prišla na oblast in premnogokrat pozabila na svoje temeljno oznanilo, na ljubezen. Zato ima prav papež Janez Pavel II., ki pravi, da je bila Cerkev najmočnejša tedaj, ko je bila najrevnejša.

Kljub nedoseženosti Kristusovega ideala ljubezni pa je dejstvo, da je evropska civilizacija lahko vseeno najhitreje napredovala od vseh svetovnih civilizacij prav zato, ker so se družbeni odnosi, kakršni izhajajo iz Kristusovega nauka o vzajemnosti in enakosti med ljudmi, pokazali kot izrazito funkcionalni. Kristusova ljubezen namreč vsebuje poleg funkcionalnih načel stroge recipročnosti tudi humane principe solidarnosti in usmiljenja, ti principi pa dandanes tvorijo vsaj delno, če že ne idealno uresničeni temelj sodobnih demokratičnih, socialnih držav. Te države pa so dosegle najvišjo stopnjo materialnega in kulturnega blagostanja, ki ga je človek sploh kdajkoli dosegel. Nasprotno se države, v katerih prevladuje prisila ali celo barbarska krutost v odno-

Gospodarski obračun za leto 1985

Med velikimi gospodarskimi vprašanji v svetu so bili v preteklem letu v ospredju zlasti: monetarni problemi, zadolženost zaostalih držav, inflacija in brezposelnost.

Za takoimenovanim »črnim petkom« lre 19. julija s skokom dolarja na 2.200 lir je sledil 23. septembra »črni ponedeljek« dolarja, ko je ameriška valuta padla od 1.938 na 1.831 lir ter se padanje še ni ustavilo, ker je bil dolar precenjen.

Preobrat v nihanju dolarja so sklenile same Združene države skupaj s štirimi drugimi velikimi industrijskimi državami: z Japonsko, Zahodno Nemčijo, Veliko Britanijo in Francijo.

Ta obrat v ameriški monetarni politiki je bil kompromis med potrebami ameriškega gospodarstva in potrebami ostalega sveta, zlasti držav v razvoju z velikimi dolgovi v tujini.

Združene države so se odločile za kompromis zaradi notranjega javnega primanjkljaja ter zaradi primanjkljaja v zunanji trgovini. Ameriško gospodarstvo sicer ni v nevarnosti recesije, vendar se je zmanjšala sila, s katero je vleklo za seboj vsaj del ostalega sveta, predvsem z uvozom.

Letos se je izvoz desetih glavnih dolžnic na svetu (Argentina, Brazilija, Čile, Ekvador, Mehika, Peru, Venezuela, Nigerija, Filipini in Jugoslavija) zmanjšal za okrog 6 odstotkov. Porast izvoza v preteklih letih je bil tesno povezan z naglim gospodarskim vzponom Združenih držav, ki so povečale uvoz iz držav dolžnic za 28 odstotkov, medtem ko ga je na primer Japonska za 20 odstotkov zmanjšala.

Tudi na letni skupščini Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke v Seulu so razpravljali največ o delovanju mednarodnega monetarnega sistema ter o zadolžitveni krizi zaostalih držav.

Združene države so kot glavna finančna velesila na tej skupščini predlagale, naj bi velike svetovne banke v prihodnjih treh letih dale državam v razvoju nadaljnja posojila za 20 milijard dolarjev. Pogoj pa bi bil ta, da bi Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka nadzorovala gospodarsko politiko zadolženih držav. Zadolžene države se morajo obvezati za sanacijske pro-

ravno velesili — Sovjetska zveza in Amerika — a po drugi strani so zaostale dežele izdale za orožje kar 180 milijard dolarjev.

Do konca tega stoletja bi se morala v svetu dopolniti tehnološka revolucija, ki pa je lahko zgrajena samo na večji gospodarski stabilnosti in na manjši inflaciji, če naj naraščata proizvodnja in zaposlitev.

V okviru svetovnega gospodarskega razvoja so države vedno bolj odvisne druga od druge ter je usoda vedno bolj skupna.

V ta okvir seveda spadata tudi Italija in Jugoslavija, ki bijeta podoben boj proti brezposelnosti, proti inflaciji in proti zadolženosti. Seveda je jugoslovanski položaj precej slabši in Italija ima še veliko prednost, da je članica Evropske gospodarske skupnosti.

V Italiji je okrog 3 milijone brezposelnih in v Jugoslaviji okrog en milijon, kar je primerjajoč število prebivalstva približno enako.

Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo pa stalno narašča in Jugoslavija ima tudi ugodnosti od sodelovanja s celotno Evropsko gospodarsko skupnostjo. Za ta namen so velikega pomena osimski sporazumi iz leta 1975 ter pogodba med Jugoslavijo in Skupnostjo iz leta 1980, ki je pred obnovitvijo za obdobje do leta 1990.

Evropska gospodarska skupnost je največja trgovinska velesila na svetu in njen izvoz je v letu 1984 narasel na 550 milijard dolarjev. 70 odstotkov jugoslovanskih dolgov v tujini odpade na članice Skupnosti.

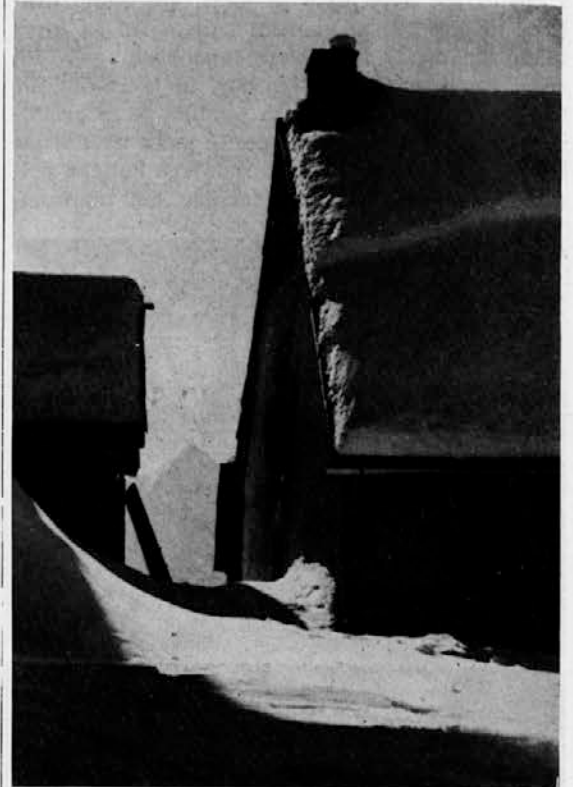
Po pogodbi iz leta 1980 je Jugoslavija povečala izvoz v Skupnost za 95 odstotkov in uvoz od tam samo za 20 odstotkov. Jugoslovanski primanjkljaj se je zmanjšal od 2,2 milijarde dolarjev v letu 1979 na 950 milijonov. Jugoslovanski izvoz je letno povprečno naraščal za 20 odstotkov razen letos, ko je v novem zastoju na 6 odstotkih.

Jugoslovanski uvoz iz Skupnosti je padel od 50 odstotkov celotnega uvoza Jugoslavije na eno četrtno, medtem ko narašča iz držav klearinga na Vzhodu.

V Bruslju dodajajo, da bi Jugoslavija morala povečati konkurenčnost svojega iz-

Italija je bila tudi letos tretji trgovinski partner Jugoslavije za Sovjetsko zvezo in Zahodno Nemčijo. Italijansko-jugoslovanske trgovinske izmenjave so letos prispele na okrog 2 milijardi dolarjev.

Letos smo praznovali več važnih obletnic: 10-letnico osimskih dogovorov, 30-letnico rimskih pogodb za obmejno trgovino po avtonomnih računih za Trst in Gorico, 30-letnico Videmskega sporazuma za malo-

Motiv z Višarij

(foto Mario Magajna)

obmejni osebni promet ter 30-letnico mešanih Trgovinskih zbornic v Beogradu in Milanu s podružnicami v Trstu, Gorici in Vidmu.

Trgovinske izmenjave med Italijo in Jugoslavijo so pred 30 leti, to je leta 1955, znašale samo 78,5 milijona dolarjev, leta 1975 v času osimskih dogovorov so bile že na ravni 1240,9 milijona dolarjev in lani so dosegle 1906,8 milijona dolarjev.

Jugoslavija je izvažala predvsem živila, surovine in polizdelke, uvažala pa iz Italije zlasti stroje in prevozno opremo, polizdelke ter kemične proizvode.

Obmejna trgovina po tržaškem in gorškem avtonomnem računu se je v petletju 1980-1984 dvignila od 5 odstotkov na 27 odstotkov meddržavne trgovine med Italijo in Jugoslavijo. Lani je dosegla 891,6 milijarde lir.

Letos je obmejna trgovina zaradi jugoslovanskih omejitev, zlasti deviznih, padla približno za 30 odstotkov. Proti tem omejitvam so protestirali tako italijanski kot jugoslovanski gospodarski operaterji.

V zastoju so tudi višje oblike gospodarskega sodelovanja od industrijske kooperativnosti tretjih držav. Leta 1981 je bilo podpisanih 31 takšnih pogodb, leta 1982 30, leta 1983 10 in lani 19.

In kakšen je gospodarski položaj v naši deželi Furlaniji-Juljski krajini?

dalje na strani 15

Narodna in študijska knjižnica

želi svojim obiskovalcem
SREČNO NOVO LETO '86

grame, za zmanjšanje inflacije, za znižanje javnih izdatkov ter za povečanje varčevanja in investicij, ki so osnova za gospodarski razvoj in za ustvarjanje novih delovnih mest.

Tragično je, da je bilo letos kljub gospodarskim krizam v raznih delih sveta potrošenih kar 940 milijard dolarjev za oboroževanje. Največji izvoznici orožja sta

voza z višjo kvaliteto, ker zgolj z zniževanjem cen tvega protiukrepe za »dumping«.

Zahodni gospodarski operaterji se kljub novemu jugoslovanskemu zakonu o tujih investicijah obotavljajo z investicijami v Jugoslaviji, ker visoka jugoslovanska inflacija (letos okrog 80 odstotkov) ustvarja negotovost ter ovira investicijsko načrtovanje.

ŠPORT

Naše reprezentančne ekipe na Tržaškem

Ob prvih vidnejših uspehih Jadrana, naše prve združene košarkarske ekipe, se je tudi širša zamejska športna javnost začela ogrevati za to novo obliko udejstvovanja. Rezultati niso izostali, saj je ob stalnem napredovanju Jadrana ter ob njegovi večletni najvidnejši vlogi med polprofesionalnimi ekipami C1 lige nastala združena odbojcarska ženska ekipa, sad dogovora med Sokolom in Borom, katerima so se pridružila še ostala društva, ki gojijo žensko odbojko. Sočasno z rastjo teh dveh ekip je Kras, kot edino društvo, ki goji ženski namizni tenis — in ga torej lahko smatramo za reprezentančno ekipo — dosegel svojo dolgo zaželeni cilj, to je ekipni državni naslov. Naša športna publika je to pravilno cenila, saj smo bili in smo še priča izrednemu zanimanju navijačev, ki do zadnjega kotička polnijo dvorane ob domačih tekmah teh reprezen-

tanc. Šport je torej za nas Zamejce postal pravi »fenomen«, če nam je dovoljeno, da uporabimo znano oznako za Jadran. Naš šport je postal še eno, in sicer učinkovito sredstvo za uveljavitev naše manjšine. Slovenska beseda roma danes širje po Italiji in tudi v najvišjih rimskih forumih so seznanjeni z našo zamejsko športno stvarnostjo, saj med drugim naši posamezniki posegajo ne le po pokrajinskih, deželnih in državnih naslovih, ampak celo po evropskih! Nekateri se uspešno uveljavljajo tudi v hudi konkurenci profesionalcev.

Poglejmo si, kako so naši športni organizatorji reagirali na ta hitri in nepredvideni vzpon našega športa, ki nas je postavil v krog z društvi z veliko športno izkušnjo in s krepko ekonomsko bazo. Pohvaliti moramo naše gospodarske operaterje, ki so prvi razumeli važnost »sponsorizacije« in tako rešili marsikatero društvo tistih najhujših problemov, za katere niti Olimpijski odbor niti posamezne federacije in ne deželne oblasti nimajo dovolj posluha, saj se še vedno dogaja, da se tisto malo denarja deli kot nekaka miloščina, ki ni sorazmerna z delovanjem oziroma potrebami posameznega društva, ampak »botrom«, ki jih društvo ima. V odborih samih, ki so se nujno morali obnoviti, da so v njih zastopane vse komponente, pa še ni prišlo do tistega kakovostnega skoka, ki ga položaj zahteva. To je povsem razumljivo, saj so naši športni odborniki amaterski entuziasti, ki nimajo ne dovolj časa niti izkušnje za vodenje takih ekip. Pozitivno pa je bilo to, da so skušali pridobiti kar največ ka-

kovostnega vodstvenega kadra, ki s profesionalnim pristopom daje jamstvo za resnost vadbe in za čim boljše uspehe. Letošnjo sezono smo z napredovanjem Jadrana v B ligo bili priča še novi pobudi, katero je treba pozdraviti, to je ustanovitvi finančne družbe, ki naj skrbi za potrebna denarna sredstva za tržaško združeno košarko. Tu se postavlja že vprašanje, koliko je še Jadran last društev ali finančne družbe, oziroma kdo odloča o najkrajših vprašanjih. Ugotovili smo, da je v našo združeno, reprezentančno ekipo vstopil, sicer simpatičen in dober igravec italijanske narodnosti, ne da bi o tem predhodno razpravljala tista matična društva, ki so Jadran ustanovila in zanj ogromno žrtvovala. Odborniki so bili praktično postavljeni pred izvršeno dejstvo, morali so ali odobriti sklep, ki je dejansko že bil sprejet od nekaterih posameznikov iz finančne družbe, ali pa ga zavrniti. Poudariti moramo, da je s pravnega vidika bil sklep popolnoma na mestu, povzročil pa je precej negotovnosti, kar se je navzven pokazalo z javno polemiko naše športne zveze ZSSDI, ki, kot kaže, izgublja tisto vlogo, zaradi katere je bila ustanovljena. To se kaže v okrnjenem delovanju raznih komisij in v totalnem nezanimanju društev, da bi se vsaj udeležila redkih zborov. (Naj omenim, da sta bila zadnja dva zbora nesklepčna zaradi nezadostnega števila prisotnih!) Je mar ZSSDI že opravila svojo nalogo in jo društva smatrajo le še kot pomožni urad za pripravo in vlaganje raznih prošenj?

Najbolj zaskrbljujoče dejstvo pri naših reprezentančnih ekipah pa je osvojitve čim boljšega rezultata za vsako ceno. Priča smo tako vedno bolj razširjeni težnji, naj v ekipo vključimo tudi italijanske igralce, da le dosežemo zastavljene cilje (nekaterih!). Če nočemo obujati primerov, ki so se pred leti odvijali pri posameznih društvih, si oglejmo, kako je danes pri naših reprezentancah. Jadran smo že obravnavali, pri Meblu je brez dvoma najuglednejše športno društvo formalno predlagalo, da se ekipa okrepi oz. združi z italijansko ekipo O.M.A., tako da lahko merimo na prestop. Cel eden naših pionirjev športne pedagogije je tudi v javnih posegih skušal zagovarjati tezo rezultatov za vsako ceno! Kam to vodi? Kras je osvojil dva državna naslova z bistveno pomočjo Italijanke Cergolove.

Ne mislimo tu dajati nikomur nevpripranih nasvetov, hočemo le navesti gola dejstva in se zamisliti, če so to še naše združene reprezentančne ekipe. Vemo, kakšno je stanje pri posameznih društvih in da si vsakdo pomaga po svoji zdravi pameti gotovo v korist društva. Nihče nam ne more očitati zaprtosti ali celo šovinizma, saj je v društvih mesta tudi za Italijane dobre volje, ki se skušajo vključiti v naše okolje in seveda naučiti tistih nekaj besed slovenščine. Ne zdi pa se nam primerno, da ustanovljamo združene ekipe tudi z Italijani, sicer postane to športni »business«, ki bo verjetno ustrezal ekonomskemu računu, ne pa naši politiki, zlasti ne danes, ko se vsi enotno borimo za težko pričakovani globalni zaščitni zakon.

Ob koncu še vprašanje: če so naša športna društva slovenska politična organizacija, ki se na svoj način in na svojem področju bori za uveljavitev Slovencev, morajo vsaj elitne ekipe biti sestavljene iz takih atletov, ki to res čutijo in so o tem prepričani! Zaman je sicer, da se odborniki trudijo in žrtvujejo svoj čas in denar za ideal, ki je posameznim članom reprezentance tuj.

n. k.

LIBERTAS SACILE : OLYMPIA ELEKTRO TERPIN 3:2 (15/8, 15/9, 9/15, 11/15, 15/8)

Slovenska ekipa je odšla na gostovanje brez obolelega Marka Cotiča, katerega je nadomestil Andrej Terpin, ki je za nameček igral s poškodovano roko. Poleg tega si je v zadnjem odločilnem setu poškodoval gleženj še Damjan Terpin, ki je dotedaj bil najboljši mož na igrišču, in je moral iz igre pri stanju 10:8 za nasprotnika. Ne-popolna postava goriške Olympije je prav gotovo olajšala delo furlanski šesterici, ki pa je zmagala predvsem zaradi nešteti napak naših igralcev. Sploh je slovenska ekipa bila le blede senca tiste, ki je pred tednom dni z lepo igro premagala tržaško Nuova Pallavolo. Velika mera živčnosti, polemčnost med igralci, nekritične tolkačev, slaba obramba in netočen blok so pripomogli, da se naši niso dostojno protivilni igralcem iz Sacileja, ki so se predstavili kot povprečna ekipa, z visokimi igralci, dobrim blokom in predvsem z odličnim dvigačem.

Oba seta, ki sta pripadla našim, sta pokazala, da je bila zmaga takorekoč na razpolago, saj je bilo treba le malo več pozornosti in preudarne igre da so bili Furlani na kolenih. Dejstvo je, da so si Olympijci zapravili dve točki, ki bi bili še kako dragoceni v tem prvenstvu, ki ne zgleda bogve kako kvalitetno in nima ekipe, ki bi bila za razred boljša od ostalih. Prav zaradi tega bi morali naši že zaradi izkušenosti svojih igralcev odigrati vidnejšo vlogo, saj so po svojem potencialu prav gotovo med boljšimi moštvi letošnje C2 lige.

—o—

SHULTZ V VZHODNI EVROPI

Glavni cilj ameriške politike do vzhodnoevropskih držav je spodbuditi težnje, da bi se zmanjšale pregraje, ki delijo te države od zahodne Evrope. To je ob koncu obiska v Budimpešti dejal ameriški zunanji minister Shultz, ki je nato nadaljeval pot v Beograd. Jugoslovanska prestolnica je bila zadnja etapa njegovega devetdnevnega potovanja po vzhodno in zahodnoevropskih državah. Evropa je razdeljena na umeten način — je dodal ameriški zunanji minister — z bodočo žico, berlinskimi zidom in omejitvami stikov med ljudmi. Shultz je torej ponovil misli, ki jih je že izrekel med svojim postankom v Romuniji.

Opazovalci menijo, da nameravajo ZDA tudi po ženevskem vrhunskem sestanku nadaljevati z avtonomnimi pobudami do držav, ki spadajo v sovjetski blok.

Gospodarski obračun za leto 1986

nadaljevanje s strani 13

Brezposelnih je v Furlaniji - Julijski krajini 440.000, od katerih je 70 odstotkov mladincev. To je 9 odstotkov zaposlenih, medtem ko je povprečje na splošno v Severni Italiji 7,5 odstotka. Zadnja leta je bilo v industriji izgubljenih 20.000 delovnih mest, a v terciarnih dejavnostih se je število zaposlenih povečalo samo za 2.500. V dopolnilni blagajni je v naši deželi okrog 10.000 delavcev.

Po drugi strani je pozitivno dejstvo, da so za gospodarski razvoj Furlanije - Julijske krajine zdaj na razpolago dokajšnji kapitali: 7.000 milijard lir na podlagi deželne triletke 1985-1987, 2.300 milijard po državnem finančnem zakonu za leto 1986 ter 780 milijard s takoimenovanim paketom za Trst in Gorico.

Iz finančnega zakona je 255 milijard lir namenjenih kooperaciji na obmejnem področju ter 35 milijard za kulturne in šolske dejavnosti slovenske manjšine.

Od pristojnih krogov, ki gredo od krajevnih uprav do sindikatov, je odvisno, kakšno gospodarsko politiko bodo vodili, da s to denarno maso čimbolj povečajo investicije in proizvodnjo ter zmanjšajo brezposelnost in druge socialne težave.

Glede povečanja mladinske zaposlitve velja spomniti na deželni zakon številka 32. To je triletni okvirni zakon do konca leta 1987 ter bo verjetno podaljšan. Za prva tri leta je na razpolago 14 milijard lir letno. S tem naj bi zaposlili od 3 tisoč do 4.000 mladih ljudi.

Deželna uprava po tem zakonu sicer ne daje služb mladincem, marveč nudi finančno pomoč obrtnikom, trgovcem in indu-

strijem, ki so pripravljene vzeti v službo mlade brezposelne.

Obrtniki in trgovci lahko dobijo za vsakega novega zaposlenega mesečni prispevek od 250.000 do 350.000 lir. Višina prispevka je odvisna od kategorije novega delovnega mesta. V industriji se prispevek poveča na 450.000 lir. Prispevki so dani za največ dve leti. V industriji pridejo v upoštevanje tudi starejši delavci, ki so v dopolnilni blagajni, ter nadomestitev upokojenih ali drugih odšlih delavcev.

Delodajalci morajo vložiti prošnje za prispevek do 31. decembra letos, zahtevano dokumentacijo pa do 28. februarja 1986. Zdej zadevo ureja Deželno odborništvó za delo v Trstu, prihodnje leto pa misli deželna uprava ustanoviti še posebno Agencijo za zaposlovanje.

»Zaposlitev za vse«, to je tudi eno najvažnejših voščil, katero lahko izrečemo ob prehodu iz starega v Novo leto.

Egidij Vršaj

—o—

O KRISTUSU NA DRUGACEN — POSVETNI NAČIN

nadaljevanje s strani 12

sih med ljudmi, ne morejo izkopati iz materialne ali kulturne revščine.

Kot vidimo, je Kristusov nauk prav tako živ in aktualen danes, kot je bil pred dva tisoč leti in bo to ostal. Sodobni, razdvojeni svet še kako potrebuje Kristusovo oznanilo strpnosti, vzajemnosti in enakosti. Človek bo preživel le, če bo uspel vzpostaviti mednarodne odnose, temelječe na teh načelih, takšne mednarodne odnose pa bo uspel vzpostaviti le, če bodo medčloveški odnosi, temelječi na enakosti, vzajemnosti in strpnosti, to je na načelih krščanske ljubezni.

cijah sodeluješ. Njegova narodna vest se mu morda oglasi le takrat, ko se mora odločiti, v katero šolo naj vpiše otroka, ali če nekdo zahteva od njega odpad od naroda v zameno za kako službo. Takrat se nenadoma znajde v veliki zadregi, kajti življenje ga postavi pred usodno izbiro, ali naj ostane zvest svoji naravi in narodnosti, ali se postavi proti njej in krene na odpadniška pota.

Njegova vest je stavljena pred poslednjo preizkušnjo. Če je v njem še trohica zdravega etičnega čuta, se bo odločil za korak, ki mu ga narekuje narodna dolžnost, če takšnega čuta v njem več ni, bo pa šel v nasprotno pot ter s tem zapečatil svojo in svojih otrok nadaljnjo usodo. Ako se ne bo že sam, se bodo njegovi otroci prav gotovo popolnoma potujčili.

Priznati je sicer treba, da kljub takšnemu usodnemu koraku v najglobljem kotičku srca marsikaterega brezbriznika morda še tli medel plamenček slovenstva. Toda v njegovem življenju bi moral nastopiti le kak izredno važen dogodek, da bi se narodno spet osvestil: utrpel bi moral na primer kako veliko osebno škodo, ali ponižanje po drugorodcih. Marsikdaj pripomorejo k njegovemu osveščanju tudi drugi dejavniki, kakor zavedni sorodniki, zakonski drug ali kak važen zgodovinski dogodek, toda običajno je tak človek za narodno skupnost izgubljen.

MIROVNI NAČRT ZDA

Združene države predlagajo miroljubno rešitev afganistanskega problema in ponujajo formalna jamstva za predlagani zadnevni načrt. Po tem načrtu naj bi se sovjetske zasedbene sile umaknile iz Afganistana, Združene države pa bi prenehale z vsakršno podporo afganistanskim protikomunističnim partizanom. Namestnik ameriškega zunanjega ministra Whitehead je povedal, da je washingtonska vlada ta predlog uradno že javila glavnemu tajniku Združenih narodov, De Cuellarju.

Medtem pa se v Afganistanu nadaljujejo srditi boji med partizani in sovjetskimi četami. Po zadnjih vesteh so domači uporniki pred tednom dni napadli sovjetsko letalsko oporišče v bližini mesta Kandahar; pri tem so uničili dve vojaški letali.

—o—

Predsednik republike Cossiga je na seji Višjega sodnega sveta ponovil stališča, ki jih je bil obrazložil v svojem znanem pismu, s katerim je preprečil, da bi samoupravni organ sodstva razpravljalo o izjavah predsednika vlade Craxija. Vse pa kaže, da državni poglavar ni povsem prepričan sodnikov.

DUŠAN ČERNE

Zakaj smo in ostanemo Slovenci

VI.

Toda narodni odpadnik se ne more nikdar ukoreniniti v novi narodni skupnosti. Le delno mu uspe izmaličiti svoj prvotni duhovni obraz, vendar ne toliko, da bi lahko organsko zrastel v novo narodno občestvo. Zato bo kljub vsej volji ostal v novem kulturnem območju vedno več ali manj tujec. Zaradi tega ga resnični in pošteni pripadniki njegove nove skupnosti ne bodo nikdar smatrali za pristnega uda svojega narodnega občestva. Tudi v njihovih očeh bo ostal manjvredno bitje. In to sam narodni odpadnik stalno čuti. Zaradi tega se v njem še bolj poveča občutek manjvrednosti. Da bi se ga iznebil, se skuša prikazovati večjega Italijana od resničnih in pristnih Italijanov.

In tako rovari njegova izmaličena narava dalje in zastruplja odnose med sedmima narodoma ter se boji trenutka, ko bi prišlo med njima do sožitja na pravični in človeški osnovi. V tem trenutku bi utegnili biti usoda narodnega odpadnika zapечатena. Zmagali bi ljudje, njegovi bivši sonarodnjaki, ki so ostali zvesti sebi, svojemu narodu in zakonu narave. In to se

mora po logiki narave tudi prej ali slej zgoditi. Kajti nemogoče je, se uspešno in trajno boriti proti naravnim smotrom, za katera te je Bog postavil v življenje.

NARODNA BREZBRIZNOST IN MLAČNOST

Toda poleg narodnih odpadnikov imamo še drugo vrsto ljudi, ki sicer niso renegati, a so na najboljši poti, da postanejo. To so narodni brezbrizniki in mlačneži, se pravi tisti člani naroda, ki jim ni nič mar svoje narodnosti ter dolžnosti do nje.

Za brezbriznika narodnost ni neka etična dobrina, katero je dolžan spoštovati in braniti. Načelno je sicer ne zanika, a ji dejansko ne pripisuje nikake važnosti. Njegovo stališče ne izvira toliko iz razmišljanja o narodnosti, temveč iz okolnosti, da je vse njegovo življenje usmerjeno drugam, največkrat samo v pridobivanje gmotnih dobrin. Ker mu je vseeno, kakšne narodnosti je, se prav malo zanima za kulturo in življenje svojega naroda. Zanj ni važno, v katerem jeziku govoriš doma in v javnosti, kakšne liste čitaš, kakšnih prireditelj se udeležuješ, ali v kakšnih organiza-

RADIO TRST A

KMEČKA BANKA - GORICA
 KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA V SOVODNJAH
 KMEČKO OBRтна HRANILNICA V DOBERDOBU
 HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
 KMEČKA IN OBRтна HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
 TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. TRST

Podobno kakor z njim je z narodnim mlačnežem, ki se komaj še prišteva k svoji narodnosti in komaj še izpolnjuje nekatere dolžnosti do nje. Mlačnež je za odtenek boljši od brezbrizneža. Čeprav zelo medlo, se vendarle še zaveda, da pripada določeni narodni skupnosti.

Obema — brezbrizniku in mlačnežu — pa je skupna duhovna in moralna kriza, v katero zabredejo plitki ljudje. Večinoma so brez kakršnihkoli idealov, brez resničnega duhovnega življenja in brez srčne kulture. Če jih vprašate, zakaj se ne zanimajo za to ali ono vprašanje, vam hladno odgovore, da ne čutijo potrebe po takem življenju. Ker je njihov pogled obrnjen zgolj v zunanost, navadno zelo hitro podležejo zunanjim vplivom. Namesto da bi se sami oblikovali, jih oblikuje njihovo okolje. In ker nimajo v sebi nikakih trdnih moralnih opor, zabredejo v kratkem tja, kamor je najlaže priti: v hedonizem in o-

portunizem. Sla po čutnem uživanju, lagodnem življenju in lahkem zaslužku postane njihov glavni življenjski smoter. V morju tujega lažnega civilizacijskega bojišča se polagoma odtujijo izročilom prednikov ter se začno pogrezati v italijansko civilizacijsko območje. In če že ne sami, bodo gotovo njihovi potomci postali gnojilo, iz katerega bo poganjal plevel italijanskega šovinizma.

Po vsem tem mora biti vsakomur jasno, da sta narodna brezbriznost in mlačnost nemoralni, ker brezbrizniki in mlačneži ne izpolnjujejo svojih dolžnosti do velike etične dobrine, ki ji pravimo narodnost, in pripravljajo nehote tla za svoj odpad.

(Dalje)

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

■ NEDELJA, 22. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Lučka v ogledalu«, radijska igra; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: »Večni sopotnik«, sklop velikih pesnitev za včerajšnjo in današnjo rabo; 15.25 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 23. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Franz Joseph Haydn: Stvarjenje, oratorij v treh delih za soliste, zbor in orkester; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Musica viva« iz Paname; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinistka Monika Skalar in pianist Aci Bertonec; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 24. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Franz Joseph Haydn: Stvarjenje, oratorij v treh delih za soliste, zbor in orkester; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinistka Monika Skalar; in pianist Aci Bertonec; 18.00 »Božični večer«, mladinska radijska igra (Lojzka Lombar, RO); 19.00 Radijski dnevnik; 19.25-01.00 BOŽIČNI VEČER: izredna oddaja z glasbo in pesmijo, dramsko igro, voščili in s prenosom polnočnice; 22.00 Božični koncert v župni cerkvi na Opčinah; 23.00 Kratka poročila in božična misel - pogovor z ljubljanskim nadškofom; 24.00 Polnočnica iz župne cerkve v Boljuncu.

■ SREDA, 25. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.20 Božične melodije v izvedbi velikih orkestrrov; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Božična novela: Tanja Rebula: »Ki je za nas rojen bil ...«; 10.10 Koncert pastoralne glasbe; 11.00 Mladinski oder: »Vidkove sanje«, radijska igra (Zora Tavčar); 12.00 Božična misel; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 RADIJSKI ZBORNIK, posebna oddaja z glasbo in pesmijo; 15.00 Otroški kotiček: »V deželi pravljic«; 16.00 Pavle izdar: »Karkoli ste storili enemu teh ubogih«, sodobna božična legenda; 17.00 Božični koncert v tržaški stolnici sv. Justa; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 26. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Božičnica na nižji srednji šoli »S. Gregorčič« v Dolini; 10.00 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.00 Mladinski oder: »Marjanka je srečala Jezuščka«, radijska igra; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prizremo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Nemški mešani zbor »Klaus Fischbach« iz Saarbrückna; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 27. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 28. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v repentabski cerkvi: skladbe Amanda Ivančiča izvajajo flautist Miloš Pahor, violist Andrea Albertani, čembalistka Dina Slama in Irena Pahor na violi da gamba; 11.00 Melodični orkestri; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Anketa o mladinski brezposelnosti; 15.00 Otroški kotiček: »Skrito-odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Damjana Kralj; 18.00 Dramska vetrovnica: »Večni sopotniki«, sklop velikih pesnitev za včerajšnjo in današnjo rabo.